

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm Septembris Et Octobris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10262

XXVII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77413)

VITA ET MARTYRIUM SANCTISSIMORVM
COSMAE ET DAMIANI, AC FRATRVM EORVNDem

Antimi, Leontij, & Euprepy, vt habetur in antiquissimis MS. codicibus, quibus vetustissima suffragantur Martyrologia.

DECET vt omnium sanctorum veneranda merita reuenter à pijs animis legantur, atque nuncientur, nè quifquam possit, seu legendo siue audiendo gesta sanctorum, piger ac fide tepidus remanere; & non discussa mentis infirmitate, alacer ad eorundem sanctorum venerabiles palmas festinare. Denique tēporibus Diocletiani & Maximiani fuit quaedam mulier in ciuitate Aegæa, venerabilis ac Deū timens, nomine Theodora. Hæc omnibus diebus vitæ suæ seruiens Domino, & pijs operibus insistens ac faciens mandata Dei, sanctos geminos fratres Cosmā & Damianum enixa est. Quos cum nutritset, & literis instruxisset, Medicinæ artem à spiritu sancto edocti sunt, curare scientes secundum Euangelium omnem ægritudinem & omnem infirmitatem, non solum in hominibus, sed etiā in iumentis, vt impleretur sermo propheticus: Homines & iumenta saluabis Domine. Passiones verò quas curabant, hæc iunt; Cæcis visum in nomine Iesu Christi restituebant; claudis gressum; surdis auditum, mancis restorationem; spiritus immundos ex obsessis corporibus repellebant; & omnem amaritudinem à corporibus humanis per gratiam cælestem detrahebant. Et hoc facientes, à nullo aliquid, rana à diuite quàm à paupere accipiebant; mandatum Saluatoris custodientes: Gratis accepistis, gratis date.

Eo tempore fuit matrona quaedam, nomine Palladia, clinica. Hæc omnem censum proprium cum erga Medicos expendisset, & nihil profecisset; cognita opinione sanctorum Cosmæ & Damiani, festina cucurrit; complexaque pedes eorum postulabat; vt eorū visitationem mereretur. Qui fide eius explorata, prompto animo eam, Domino iuante, curauerunt. Quæ agnoscens quoniā per eos Dominus curare eam dignatus est, laudem dedit Deo; qui illis hanc coronam virtutis, & curationum contulit gratiam. Sciens autem, quia à nullo quicquam accipiebant, occultè obtulit sancto Damiano quoddam munus; & cum nollet accipere, voluebat se pedibus eius, & sacramentis terribilibus constrictus suscepit munusculum eius, nè spernere videretur nomen Domini per quod adiuratus est. Hoc cum S. Cosmas comperisset, valde contristatus est; & præcepit nè corpus eius vnā cum ipso sepeliretur. In eadem nocte apparuit seruo suo Cosmæ Dominus, dicens; Quare sic locutus es propter illud munus, quod non mercedis gratia; sed per nomen meum adiuratus suscepit?

Multis igitur mirabilibus factis, quadam die inuenerunt camelum debilitatum arte diabolica; quem sanum restituentes; illa sum abire iusserunt. Sed vt eorum vita amplius per passionem claresceret, facta est persecutio Christianorum in ciuitate Aegæa à præside Lysia. Sedens itaque pro tribunali, audiuit ab officio suo beatissimum martyrum Cosmæ & Damiani gesta, quæ & quanta per eos Dominus circa agrotantes ageret, & quod essent Christiani; & Medicinæ artis industria imbuti, circumeuntes ciuitates & prouincias, infirmos sanantes; & omnes oppressos à spiritibus immundis, in nomine eius, qui dicitur Christus, curantes; sed & alia signa in eius nomine facientes. Hæc videntes, inquit, deorum nostrorum cultores; recedunt à sacratissimis immolationibus; his magis consentientes. Audiens igitur præses hæc verba; dirigit quosdam de officio, qui eos tenerent. Et statim ab apparitoribus presentati, stabant hilari vultu. Adspiciensque eos impiissimus præses, dixit; Quare vos circumeuntes ciuitates & prouincias, quamplurimos cogitis recedere à deorum nostrorum cultura? Nisi acquieueritis mihi, diuersis tormentis consumam corpora vestra. Primum autem dicite mihi cuius sitis prouinciæ; & quæ sint nomina vestra; vel cuius sitis fortunæ. Martyres dixerunt; Hoc si vis scire; Arabiæ prouinciæ ciues sumus; nomina autem nostra hæc sunt; Ego quidem Cosmas dicor; frater meus Damianus. Fortuna autem quid sit, ignoramus. Christiani enim sumus ex magno genere. Habemus autem & alios fratres, & si vis, nomina eorum dicimus tibi. Præses dixit; Dicite

Ll 4

ergo,

Septēb. 27.
Cap. 1.

Patria & mater sanctorū Cosmæ & Damiani.

Psal. 35.

Gratis curationes gratis adhibent.
Matth. 10.

Cap. 2.

Palladia matrona, clinica ab infirmitate curatur.

S. Damianus coactus suscipit paruū munusculū.

Cap. 3.

Accusantur apud Lysiam præsidem sancti martyres.

Ducuntur ad tribunal iudicis.

Antim^{us}, Leontius, & Euprepus eorum fratres vocantur ad praesidem.

Fortiter torquentur.

Psal. 89.

Pfallit Domino in tormentis,

Psal. 118.

Psal. 22.

Cap. 4. Pia stipitantur in mare, sed statim ab Angelo liberantur.

Caditur praeses a demonibus.

Reducuntur sancti in carcerem.

Psal. 97.

Cap. 6.

Psal. 59.

ergo, nihil metuentes. Sanctus Cosmas respondit; Nomina eorum haec sunt; Antimus, Leontius, & Euprepus. Praeses dixit; Facite eos ad me venire.

Euntes vero beati martyres cum officio, adduxerunt eos ad praesidem. Videns eos praeses, dixit; Trahentes quod expedit vobis, accedite & sacrificare dijs nostris. Si vero nolueritis, crucians vos tormentis, negare faciam Christum. Sancti martyres quasi ex vno ore dixerunt; Tormeta tua contemnentes, non timemus: fac ergo quod vis. Nam idola surda & muta, quae sunt lapides & aramenta, deos dicere non possumus. Audiens haec praeses, praecipit vinctos manibus & pedibus fortiter torqueri. Sancti autem martyres dum torquerentur, dicebant; Domine refugium factus es nobis a generatione & progenie: Priusquam motes fierent, aut formaretur terra & orbis, a seculo usque in seculum tu es. Ne auertas hominem in humilitate, & dicas; Conuertimini filij hominum. Conuertere Domine aliquantulum, & deprecare super seruos tuos; & libera nos a laqueo diaboli, & filij eius Lysiae praesidis; quia in te sperauimus Domine, & tu es gloriosus in secula. Haec autem orantes, manebant illaesi. Et dicebant ad praesidem; Si habes crudeliora tormeta, infer nobis, vt cognoscas; quia nihil nobis tormeta tua nocere possunt, adiuuante nos Christo. Praeses dixit; Ego quidem putabam, per parua tormenta suadere vobis, vt applicarem vos ad propitios deos; sed vt video perseveratis adhuc in impietatibus vestris, nolentes conuerti a stultitia vestra, vt impleatis Imperatorum praecipia. Propter hoc praecipio vos catenis vinctos in mare praecipitari. Sancti martyres dixerunt; Expecta paululum, & videbis Dei virtutem fieri in nobis. Vincti igitur catenis, secundum praesidis praecipitum, pergebant gaudentes & psallentes; In vijs testimoniorum tuorum Domine delectati sumus; sicut in omnibus diuitijs. Propter nomen tuum Domine, si ambulemus in medio umbrarum mortis, non timebimus mala; quoniam tu nobiscum es. Virga tua & baculus tuus, ipsa nos consolata sunt. Parasti in conspectu nostro mensam spiritualem, aduersus eos qui tribulant nos. Impinguasti in oleo capita nostra, & poculo tui noui testamenti inebriasti nos. Et misericordia tua subsequetur nos omnibus diebus nostris, producens nos in portum voluntatis tuae.

Haec illis psallentibus, venerunt ad locum; & accipientes eos ministri, secundum quod eis fuerat praecipitum, miserunt eos in mare. Statim angelus Domini affluit, & dirupit vincula eorum, & exposuit eos ad litus illaesos. Euntes vero milites nunciauerunt praesidi quae viderunt. Audiens vero praeses, iussit eos ad se perducere; & adstantibus eis dixit; Per deos magnos, maleficijs vincitis; quia & tormenta contemnitis, & mare sopitis. Docete ergo & me maleficia vestra, vt & ego sequar vos; comunicans operibus vestris. Sancti vero Cosmas & Damianus dixerunt; Nos maleficia nescimus. Christiani enim sumus; & in nomine Christi maleficiorum virtutem ad nihilum deducimus. Si vis, esto Christianus, & videbis Domini nostri Iesu Christi virtutem. Praeses dixit; In nomine Dei Apollinis sequar vos. At ubi hunc sermonem dixit, statim aduenerunt duo nequissimi spiritus, & caedebant eum in faciem. Praeses vero dum diu torqueretur, dixit ad sanctos martyres; Deprecor vos milites Christi, orate pro me ad Deum vestrum, quod possim a demonibus istis liberari. Sancti vero Cosmas & Damianus orauerunt ad Dominum Iesum Christum, vt cessarent demones, ne eum torquerent; & statim demones nusquam comparuerunt. Cum autem recessissent demones, dixit; Videtis qualiter dii indignati sunt aduersum me, quia eos derelinquere cogitabam? Sancti martyres dixerunt; Non intelligis insensate canis, Domini nostri misericordiam in te fieri; sed adhuc permanes in incredulitate, Deos nominas idola surda & muta & sine Deo; Percipe intellectum, & cognosce Deum verum qui tibi vitam tribuit, & noli confidere in operibus manuum hominum. Haec audiens praeses, furore repletus dixit; Iam non pariar vos blasphemare deos, sed me iniuriantes, implebo in vobis Imperatorum iussa, si nolueritis acquiescere eorum diuinis sanctionibus. Et haec dicens, iussit eos in carcerem recipi, donec cogitaret quomodo eos perderet. Cum autem ducerentur sancti martyres, psallebant dicentes; Cantemus Domino canticum nouum, quia mirabilia nobiscum fecit. Saluauit nos dextera sua & brachio sancto suo. Notum fecisti salutare tuum Domine, & coram gentibus reuelasti iustitiam tuam. Memor fuisti misericordiae tuae Iacob, & veritatis tuae domui Israel. Viderunt omnes fines terrae, salutare Dei nostri. Et haec psallentes, in carcere Deum laudare non cessabant.

Sequenti vero die praeses sedens pro tribunali, iussit in conspectu suo adduci sanctos. Cum autem adducerentur, dicebant; Da nobis Domine auxilium de tribulatione,

ne,

ne, & vana salus hominis? In Deo faciemus virtutem, & ipse ad nihilū deducet tribulantes nos; Et hæc dicentes, venerunt ad præsidē. Videns autem eos præses, dixit: Cogitatis vobiscum, aut adhuc permanetis in insania vestra? Sæcti martyres dixerunt: Audi inimice veritatis. Nos Christiani sumus, & vsque in finē pro veritate dimicamus: & non negamus omnium Deum, qui nos fecit cū non essemus; nec vanas imagines deos nominare possumus. Nunc autem si quid cogitasti aduersum nos exerce. Audiens hæc præses, & cogitans quia nihil aduersus eos præualeret, & nec eos posset separare à fide Christi; furore commotus, iussit asferre sarmenta, & ignem copiosum accendi; & sanctos Dei in eum mitti. Missi autem in ignem sancti martyres, deambulabāt in medio fornacis, sicut in paradiso amœnissimo; & exultantes psallebāt Domino, dicētes; Ad tē leuamus oculos nostros, qui habitas in cælis? Ecce, sicut oculi seruosum in manibus dominorum suorum, & sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ: ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donc̄ miseretur nostri. Miserere nobis Domine, miserere nobis; quia multum repleti sumus cōtemptione. Respice in nos Domine Iesu Christe; vt non dicant qui non nouerunt nomen tuū; Vbi est Deus eorum in quem sperauerunt? Orantibus autem sanctis; statim nutu Dei egressa est flamma; & combussit plurimos impiorum, & mortui sunt. Sæcti verò martyres apparuerunt illis; ita vt nec capilli eorum exusti fuerint ab igne.

Iterum exhibetur ante Iudicis tribunal.

Mittuntur in ardētē ignem, sed non læduntur. Psal. 122.

Psal. 78. Egressa flamma vt olim ex camino Chaldeoꝝ, mulcos exussit. Cap. 7.

Videns hæc præses, obstupuit in mirabilibus quæ fiebant; & in semetipsum conuersus, dixit ad sanctos; Per deos magnos, miror super hanc visionem nouam. Dicite mihi, vsquequò caliginem nobis immittitis magicis artibus vestris; & non sacrificatis dijs saluantibus orbem terrarum? Sancti martyres dixerunt; Nequissime inimice Dei; vsquequò æstimas artem magicam, Dei nostri virtutem; vt præcipias nobis sacrificare lapidibus surdis, à quibus dicis posse saluari orbem terrarum? Nos autem non recedimus à Deo omniū creatore, gubernante nos. Audiens hæc præses nequissimus, iussit suspendi sanctos in euleo & torqueri. Statim autē Angelus Domini adfuit, qui eos custodiebat illæsos: fatigati autē sunt ministri, & facti sunt quasi mortui. Videns hæc præses, iussit deponi sanctos. Strabantque hilari vultu ante præsidem, tanquam si nihil fuissent perpeffi. Præses dixit; Per deos, victoriam obtinent maleficia vestra. Nunc autem affligam vos tormentis; quousque acquiescatis Imperatorum voluntatis; & dijs sacrificia reddatis. Sancti verò Cosmas & Damianus dixerunt; Nos Imperatores tuos contemnimus; habemus enim Regem in cælis Christum filium Dei. Tormenta autem tua quod non timeamus, tu melius nosti. Audiens hæc præses, valde iratus est, & iussit sanctos Cosmam & Damianum crucifixos lapidari. Anthimū autē & Leontium & Euprepium vincetos duci in carcerem. Carnifices verò fecerunt quod eis fuerat præceptum; & crucifigentes lapidabant eos. Lapidēs autem conuersi re- torquebantur in eos, qui illos mittebant.

Grauisimè torquentur in euleo martyres.

Cosmas & Damianus in cruce suspēti lapidantur, sed non læduntur.

Videns autem insanus iudex ministros suos vulneratos, furore succensus, iussit venire quatuor ordines militū qui eos sagittarent; reliquos verò sanctos iussit eijci de carcere; & stare ante cruce. Quod cū factum esset iuxta iussum præsidis; accedentes milites, expenderunt omnes sagittas suas in sanctos; & nihil nocuerunt eis. Sagittæ verò retroactæ interfecerunt plurimā multitudinē virorū ac mulierū concurrentium ad eundem locum. Videns autem præses omnem malitiam suam victā, perturbatus vsque ad mortem; iussit gladio amputari capita eorum. Suscipientesque eos carnifices, ducebant ad locum vbi decollandi erant. Cumque ducerentur, tanquam ex vno ore sic psallebant; Bonum est confiteri Domino, & psallere nomini tuo altissime. Ad annūciandum manē misericordiam tuam, & veritatem tuā per noctē. Quia magnificasti super nos misericordiam tuam. Sed vir insipiens non cognouit; & stultus non intellexit eam. Et hæc dicentes, venērūt ad locum, & extensis manibus ad orientē, oculos intendebant in cælum; & orātes in cordibus suis quasi ex vno ore dicebāt omnes, Amen. Et statim accedētes carnifices, gladio amputauerunt capita eorū; & sic in pace animas sanctas Deo reddiderunt; suscipientes victoriæ palmam.

Cap. 8. Iudex sagittarios vocat, qui sanctos sagittis confodiunt, sed reuertētes populum vulnerant.

Psal. 91.

Plectuntur capitali supplicio.

Tunc piæ mentis homines rauerūt corpora eorū; & memores verbi quod dixerat S. Cosmas, nē corpora eorū in vno sepelirentur loco; repleti magno mœrore, cogitabant vbi vel quo loco sepelirent eos. Et ecce, subitō cursu mirabili camelus aduenit, humana voce proclamans & dicens; Homines Dei, quia multa signa & mirabilia per sanctos martyres Christi percēpistis, non solum vos, sed & nos iumenta, quæ vobis ad ministeria deputata sumus; idcirco cum omnibus & ego gratias agens adueni-

Cap. 9.

Camelus virtute Dei (vt olim ait nus Balaā) loquitur.

nun-

nunciare vobis, vt non separentur corpora sanctorum, sed in vno loco recondantur. Hæc cum audisset omnis multitudo, quæ exequijs eorum famulabatur, laudem Deo dedit reuelanti mysteria per animal mutū & irrationale. Omnibus itaque ritè gestis, sepelierunt eos. Hi fratres germani fuerunt spiritu & fide, & vsque in præsentem diè innumera beneficia largiuntur in eodem loco. Martyrizati sunt autè sancti martyres Cosmas & Damianus, Antimus, Leontius & Euprepius, die xxvij. mensis Septēbris.

Non post multum temporis passionis sanctorum rusticus quidam egressus est ad metendum, & dum post laborem sumpto cibo, somno se dedisset, & aperto ore dormiret, serpens ingressus est per os eius in ventrem. Qui expergefactus, non intellexit quid passus esset, sed insistens operi, campū quem reliquerat, permessuit. Serò autem cum domū redisset, consueta hora comedit & bibit, & cum se cubitum collocasset, coepit violenter serpentis infestatione torqueri, & gemitus cum clamore emittere. Qui verò in hospitio eius erant, contristabantur, ignorantēs passionem eius. Ille autem voce magna dixit: Deus sanctorum Cosmæ & Damiani adiuua me. Igitur cum à serpente magis ac magis torqueretur, cucurrit ad locum, vbi erant sanctorum corpora, & clamans iterū dicebat: Deus sanctorū Cosmæ & Damiani adiuua me. Exaudita itaque voce eius, famuli Christi eum dormire fecerunt, vt eo ordine quo ingressus est malignus serpens, egrederetur foràs compulsius. Itaque cum exiret per os eius, caput erexit, & cum totus egressus fuisset, expergefactus homo dixit: Nemo manum suam super serpentem istum inijciat, quia præceptum est illi in gehennam ignis ire. His dictis, serpens nusquam comparuit.

Erat etiam quidā Malchus nomine, qui seruebat in templo sanctorū, quoniā videbat mirabilia quæ per eos Dominus operabatur. Hic allocutus est coniugem suā, dicens: Eamus ad basilicā sanctorū Cosmæ & Damiani. Quæ prompto animo maritum secuta est. Cumque illuc venissent, ait vxori suæ: Ecce profecturus sum in regionem longinquā, sed cōmendo te Deo & sanctis Cosmæ atq; Damiano, domui tuę præside, & erit tibi signū hoc. Cum voluerit Deus, mittam & accersiam te. Post hæc profectus est iter suū, & vxor eius domi resedit. Interiectis autē paucis diebus, sciens diabolus signū quod maritus dederat, transfigurauit se in hominem, & dixit vxori: Ecce maritus tuus ab illa ciuitate direxit me, vt adducam te ad illum. Cui illa, nolens ire, respondit: Signū quidem agnosco, sed non possum hoc facere, quoniam sanctis Cosmæ & Damiano commendauit me. Sed si vis vt veniam tecū, accede & cornu alraris tene, & iura te nihil malè facturum mihi, vt credā tibi. Tunc iurauit diabolus, dicens: Per virtutem sanctorum Cosmæ & Damiani, nihil mali faciā tibi, sed in columen te marito tuo representabo. His dictis, secuta est eum. Et cum venissent in quendā locum secretū, voluit eam de iumento præcipitare, vt interficeret. Illa verò eleuatis ad caelum oculis, voce magna clamauit: Deus sanctorum Cosmæ & Damiani adiuua me, vobis enim credidi & secuta sum eum. Festinate in adiutorium meum, vt libereris me de manu nequissimi diaboli. Stātim apparuerunt ei sancti in habitu equitū, cum multitudine albarum. Princeps autem iniquitatis, hoc viso, præcipitem se dedit, & nusquam comparuit. Et impleta est scriptura dicens: Lacum aperuit & effodit eum, & incidit in foueam quam preparauit. Conuersus est dolus eius in caput eius, & in verticē ipsius iniquitas eius descendit. Sancti autē apprehendentes mulierē, perduxerunt in domū suā, & dixerunt ei: Nos sumus Cosmas & Damianus, quorū sacramēto credidisti, ideoque festinauimus venire ad auxiliū tuum. Sed & alia multa mirabilia, quæ enumerare longum est, præstat Dominus in eodem loco vsque in hodiernū diem, ad laudem nominis sui, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

DE IISDEM SANCTIS MARTYRIBVS, EX GREGORII

Turonensis De gloria Martyrum libri primi cap. 98.

Dvo verò gemini, Cosmas scilicet & Damianus, arte medici, postquam Christiani effecti sunt, solo virtutum merito & orationum interuentu, infirmitates languentium depellebant. Qui diuersis cruciatibus cōsummati, cælestibus sunt cōiuncti, multa miracula incolis ostendentes. Nam si quis ad eorum sepulcrum fide plenus orauerit, statim adipiscitur medicinam. Referunt etiam plerique, apparere eos per visum languētibus, & quid faciāt, indicare. Quod cum fecerint, sani discedūt. Ex quibus multa audiui, quæ insequi longum putauī, hoc existimans posse sufficere, quod dixi. Cuncti fideliter deprecantes, sani discesserunt.

MARTY.

Eodem loco sancti martyres sepeliuntur.

Cap. 10.

Sancti curant hominem in quem serpens intraverat.

Cap. 11.

Versuria diaboli ad decipiendum hominem, quanta.

Mulier liberatur à laqueo diaboli.

Psalm. 7.

Apparet languentibus.

MARTYRIUM SANCTI ET MAGNI MAR-
TYRIS CALLISTRATI ET SOCIORVM:

Authore Simeone Metaphraste.

V M Christi gregem indiēs multiplicari videret inimicus, ^{27. Septēb.} in eum magno irruit furore, totum perdere cogitans. ^{Cap. 1.} Improbis enim & agrestibus quibusdam lupis in eum im-
missis, Diocletiano, inquam, & Maximiano tyrannis, & ^{Crudelitas} bestijs potiūs, quàm Imperatoribus, acerbissimè & cru- ^{Diocletiani} delissimè eum per illos laceravit. Tantum enim eis im- ^{& Maximi-} misit impetum in Christianos, vt alia quidem parua & ^{ani.} leui cura digna ducerent: hoc autem solum magnifac-
erent, Christianos omnes, si fieri possēt, perdere funditūs:
& hoc opus fore eis maiori gloriæ putarent, quàm alia
omnia. Præsides itaque ab illis acerbiores mittebantur
per omnes partes terræ, & edicta in omnem regionem, quæ parebat illorum imperio, peruehant, quæ erant digna & mente Imperatorum, & animo ministrorum. Sed non Christi ouibus erant perpetuò futuri superiores mali persecutores. qui enim eas emiserat in medium luporum, effecit, vt nouo quodam modo superarent persecutores.

Atque multi quidem alij & minis, & tormentis effecti superiores, ornati fuere ^{Cap. 2.} corona martyrij: inter ceteros autem generosus quoquè Christi miles, & qui viam pul-
cherrimam transegit martyrij, Callistratus: qui ortus quidem erat Carthagine, & ^{Patria Cal-} postea relatus in numerum cohortis, quæ dicebatur Calendarum. Cùm fuisset autē ^{lustrati.} Romæ cum tota cohorte, essetque recens electus, solus veluti quædam stella in no-
cte, in qua luna non lucet, gratum emittebat splendorem, Christi fide illuminatus, ^{Annus eius} cùm tenebris erroris detinerentur commilitones. Eius enim patris pater, nomine ^{vidit Chri-} Neocorus, Pontio Pilato administrante Iudæam, cùm illuc venisset, & Christi viderat ^{stum patie-} perpeffiones, & audiuerat diuinam eius resurrectionē. Et cùm putasset ea, quæ tunc ^{entem.} facta sunt, admirabilia, accedit ad Apostolos, & se eis efficit familiarem, Christi fi-
dem, veluti quippiam preciosum, mercatus. Deindè domum reuersus, omnes qui
erant ei genere coniuncti, his bonis impertitur mercibus. Sic huius hæreditatis fit
successor Callistratus, & quæ est in Christum fidem vbique induxit, tanquàm diui-
tias, quæ non possunt surripi. Quamobrēm cùm euasisset suspectus militibus, dili-
genter obseruabatur ab eis quidnam ageret.

Cùm ergò vna nocte eum è cubili surrexisset, & consuetas preces Deo fudisse ad-
spexissent, eam duci exercitūs Perfentino significant. Ille autem, eo statim accersito: ^{Cap. 3.} Num, inquit, ò Callistrate, vera sunt, quæ dicuntur à tuis commilitonibus? Is autem, ^{Defertur} Nescio, inquit, quidnam de me dicant: ego enim sum nullius mihi mali conscius. Il- ^{apud ducē} le verò iubet milites dicere. Ij autē: Iube, aiunt, eum dijs sacrificare: & sic scies, quid- ^{exercitūs S.} nam sentiat, & quamam sit eius religio. Statim autem iussus sic facere Callistratus: ^{Callistratus} Ego, inquit, non didici dijs sacrificare: sed potiūs Deo vero & viuo, qui omnia pro-
duxit ex nihilo, & hominem formauit è terra: deos verò, qui coluntur à vobis, quos ^{Nō vult de-} fabricatæ sunt manus artificum, sculptrura & fusione elegantiam ac decorem eis lar- ^{monibus} gitæ, eos ego, cùm non deos, sed esse dæmonia potiūs à diuina didicerim scriptura, ^{sacrificare.} ita nomino. Omnes enim, inquit, dij gentium dæmonia, & Simulacra gentium, ar-
gentum & aurum, opera manuum hominum. Deo autē sacrificare sacrificium lau- ^{Pfal 95.} dis, & reddere altissimo vota, ab eadem rursus didici scriptura. Atque si differentia ^{& 113.} quidem dogmatis esset mihi impedimento ad munus militare, consentaneum esset, ^{& 149.} & eos me iultè criminari, & tuam magnificentiam diligenter audire insidias, & pro-
pterea quòd non plenè officio functus essem, me accusare. Sed cùm nulla in re de-
linquam, quamam de causâ ex eo solo, quòd cum vestro dogmate non conueniam, &
eis facilè aures præbes, & me ducis in iudicium?

His ira repletus Dux exercitūs: Non est, inquit, rhetoricarum nunc tempus orati- ^{Cap. 4.} onum, sed tormentorum longè acerbissimorum, & suppliciorum terribilium, quæ
breui experieris, nisi mihi parens, dijs sacrificaueris, quos & ipse adorat Imperator.
Neque enim ignoras, quàm sim ego terribilis, vt qui solo aspectu & voce possim per-
terrere vel ante supplicia. Callistratus autem: Tuus, inquit, stridor, cuiusmodique
fuerit,

fuerit, terrorem affert ad breue tempus: est verò æternus stridor ille dentium, in quem valdè horreo incidere, & vel sola terreor memoria. Dux autem exercitùs, cum iram non posset cohibere, iubet eum à militibus extensum validè verberari. Verberatur Ille verò etiam cum verberaretur, non emisit vocem dolentis: non ad mouendam misericordiam aliquem edidit gemitum: sed perindè acsi alius tormentum sustineret, ipse psallebat, dicens: Iuravi, & statui seruire iudicia iustitiæ tuæ, Domine. Et P^{sal.} 118. Oratio eius rursus: Humiliarus sum valdè: Domine, viuifica me secundum verbum tuum: & nò permittas, vt sim ludibrio huic viro pestifero: sed me confirma, ó Domine, vt feram hæc tormenta, dans vires huic humili & imbecillo corpori, & animum efficiens fortiorem. Cum autem, dum multis horis verberaretur martyr, eius sanguinem instar fluij defluentem adspexisset iniquus Iudex, iussit relaxari à tormentis, & dixit ei: Hæc sunt principia præmiorum inobedienciæ, Callistrate. Sapienter ergò tibi consulens, morem gereijs, quæ dico, vt ab ijs, quæ adhuc te manent, libereris tormentis. Deos enim tibi iuro, nisi Imperatorio cedens decreto, eis sacrificaueris, tormenta corpus tuum perdent, & canes quidem sanguinem tuum lingent, leones autem tuas carnes edent. Generosus autem Callistratus: Spero, inquit, in Deum fortem, Deum viuentem, quòd ipse me extrahet ex ore leonis, & ex manu canum vnigenitam meam animam. Sola enim reuera nunc in toto, qui tibi paret exercitu, hunc Deum agnoscit. Verum in eo confido, quòd non solam, sed cum pluribus alijs eam accipiet, eis quoquè indita cognitione huius sancti & adorandi nominis.

His verbis magis irritatus illa bestia, iubet multas minutas testas substerni, & martyrem supinum super ipsas trahi, vt corporis plagis sic discerptis, dolorum esset sensus acrior. Hoc autem dicto citius effecto, iubet rursus infundibulum ori eius immitti, & peluim aquæ ei infundi, vt instar vtris impleretur Sanctus. Postquam autem hoc supplicium fortiter sustinuit: Nisi mihi paruëris, inquit Iudex, maris habebit te profundum. Clarum est enim, quòd nisi te breui de medio sustulero, alios quoquè mihi perdes milites. Callistratus autem: Tibi quidem, inquit, ó sceleratissime, magnæ est curæ, vt qui est sub patre tuo diabolo, custodias gregem non diminutum: mihi autem in Deo spes est & fiducia, quòd hunc acquiram Christo meo, & vera fide confirmabo, & in media hac ciuitate figam eius ecclesiam. Dux verò exercitùs magis animo conturbatus: Impie tu, dixit, & infelix, mortis sententia tuam impendet capiti, & cogitas figere ecclesiam, & multos ex nostris ad Deum tuum adducere? Hoc cum dixisset, iubet sibi afferri sacco, & in eum iniici Sanctum, & statim demitti in profundum maris. Ipse autem stabat in litore, nulli alij remi credens, nisi proprijs oculis. Saccus verò, diuina quadam prouidentia, impetu aquarum petrae, quæ in mari latebat, allisus, fuit disruptus, iusto tanquam in ventre cæti, in eo orante. Erat autem omninò Deus admirabilissim, sicut priùs Ionam, ita ipsum quoquè seruaturus. Duo itaque delphini, tanquam iussi, adnantes, cum Sanctum tergo excepissent, sublimè tollunt: Deindè ad litus accedentes, sensim & cautè eum deponunt in terra. Quo in loco sanctus martyr opportunè canens ea, quæ David: Veni, dicebat, in profundum maris: sed neque procella me obruit: neque laboraui clamans, dum orarem ad te, Domine. Quoniam celeriter meas audijsti preces, & ex vinculis ineuitabilibus, & ex profundo infimo me abripuisti admirabiliter, ac præter opinionem: & sacco meo disrupto, circumdedisti me lætitia.

Sed hæc quidem sic canebat athleta in voce exultationis. Multitudo autem militum obstupescita eo, quod factum erat præter opinionem, protinùs procidentem, Sancti pedes præhensabant, (Erant autem numero quadraginta & nouem) petentes liberari ab errore simulacrorum, & ad Christum adduci. Ecce enim, aiunt, cognouimus Deum tuum esse reuera magnum, qui te vel ex profundo maris liberauit admirabiliter. Beatus autem martyr: Meus, inquit, Dominus Christus non repellit eos, qui ad ipsum accedunt. Ille enim dicit: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Gaudete ergò & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis. Hæc cum dixisset, & manus ad cælum sustulisset: Domine, dixit, qui in cælis habitas, & humilia respicis, & permanes in secula: adspice ad huc paruum tuum gregem, & conserua ab omni damno, tam bestiarum, quæ videntur, quam quæ sub aspectum non cadunt. Quoniã solus es glorificatus in secula seculorù, Amen.

Post-

Postquam hæc fuerunt cognita Duci exercitûs : Per lucidissimum, inquit, Solem, hic est magnis repletus præstigijs. Nam & aquæ repressit impetum, emergens illæsus à malis : & hos, vt prædixit, attraxit, eorum præstringens oculos. Deindè conuersus ad martyrem : Ego tuas, inquit, refellam præstigias, ô Callistrate. Breuì autem scies, quisnam sit quidem Perseptinus, magnorum deorum cultor: quis autem Crucifixus, quem & ipse colis, & in quo execrandus inaniter confidis. Cùm ergò sedisset pro tribunali, iubet clauis verberari omnes qui crediderant, milites : qui etiam dum graui-
ter verberarentur, & membra eorum confringerentur, veluti vno ore dicebant : Domine Iesu Christe, adis adiutor tuis famulis, & da nobis ad finem vsque patientiam. Propter te enim, & quæ est in te fides, sic pati nostra sponte statuimus. A te autem seruetur noster quoquè præceptor & pastor Callistratus, vt per eum perfectiùs instituti in verbo pietatis, accipiamus firmiorè tuam agnitionem. Nunc enim tanquam oues perditæ sumus in conspectu tuo, Domine. Cùm vix tandè autem furoris eum cepisset satietas, qui erat plenus omni furore & ira, eos quidem iubet relaxari à flagellis, abduci autem in custodiam, illic tandiù custodiendos, donè considerauerit, quidnam de eorum statu interitu. Neque enim eum angebat mediocriter, quòd quinquaginta militibus protinùs esset minuendus exercitus, idque ob mutatam religionem.

Cap. 7.

Clauis ca-
duuntur mi-
lites.

Iterum du-
cuntur in
custodiam.

Simul ergò cum sacrosancto Callistrato damnati ad carcerem, didicerunt ab illo veram Dei agnitionem. Vnus enim ex ijs, Dalmatus nomine, stans in medio eorum : Rogo te præceptor, dicit sancto, vt nos diuina dogmata doceamur apertiùs, quo mès nostra fide Christi stabilietur, & cognoscamus spem vitæ, quæ expectatur, vt non ampliùs instabiles cogitatione, facile decipi possimus ab ijs, qui nos volunt conuertere. Nota quoquè nobis euadant dispensationis carnis susceptæ mysteria, resurrectionis-
que & remunerationis. Neque enim à nostris parentibus, neque ab vllò alio de his antea aliquid didicimus. Beatus autem Callistratus : Vnusquisque vestrum, inquit, de quo velit, interroget : Deus autem, qui docet hominem scientiam, nobis quoquè præbebit sermonem causa vestrae utilitatis : & vobis inspirabit intelligentiam, vt pulchrè agnoscatis mysteria pietatis. Cùm sic dixisset, alius rursùs, nomine Bibrachnius : Opus est, inquit, nobis priùs scire, quomodò Christus, cùm esset Deus, homo quoquè voluit fieri similiter : Iudibriaque & probra quomodò sustinuerit, colaphosque, & contumelias, & flagra, & postremò mortem Crucis.

Cap. 8.

Psal. 93.

Sanctus autem ab alto incipiens, fusiùs eis narrauit mysterium Dei cognitionis : Deus, dicens, cùm ex nihilo vniuersum constituisset, manu propria fingit hominem ad suam similitudinem, & paradysum, quem ille fecerat, illi donat ad delicias, dans ei liberum arbitrium, & faciens dominum omnis rei creatæ, quæ videtur. Diabolus ergò ei inuidens hoc vitæ genus, & hunc honorem, fraude eum aggreditur, & efficit, vt offendant creatorem. In primum ergò hominem decernitur mors supplicium, & communis ab illo paradiso & delicijs (hei mihi) expulsio. Quod cùm factum esset, valdè elatum fuit supercilium diabolo, qui eum supplantauerat, vt qui per hanc fraudem hominem sibi subiunxerat. Et quid non mali quidem faciebat ? Cuinam autem errori, & execrandorum simulacrorum adorationi, serpentiumque & belluarum, non subijciebat, hominumque cædibus vti docebat ad offerendum dæmonibus sacrificium : & præterea eum miserè trahebat ad passiones ignominia : Sic ergò videns Dominus suum figmentum dominio teneri à diabolo, non sustinuit id reliquere omnino expers auxiliij : sed legem quoquè dedit, quæ malorum reprimebat impetus : & misit Prophetas, qui docebant, quemnam oporteat adorare, & viam indicabant salutis. Postquam autem vidit non sufficere auxilium aduersus tantas mali vires, victus à proprijs visceribus, propter sui figmenti interitum, dat illum ipsum suum filium vni-
genitum : & efficit vt fiat homo, sicut nos, cùm nec ipsum quidem, quod Deus esset, perdidisset. Vt prætextu carnis, & humana forma inescaret eum, qui nos deceperat : vt dum putaret se hominem aggredi, in Deum incideret. Quod etiam euenit. Nam cùm inuadentem inimicum vi vicisset, nobis hanc dedit victoriam per carnem ex nobis assumptam. Sed nec sic quidem abstinit aduersarius ab amica sibi malignitate. Sed cùm videret multos atrahi ad agnitionem veritatis, tam ijs quæ docebat, quam ijs, quæ faciebat, miraculis, cæcos illuminans, & mortuos suscitans, paralyticos confir-
mans ac corroborans, & curans dæmoniacos, mouet in eum genus Iudæorum, inuidia mouens improbas illas animas. Et crucifigunt quidem, cùm volentem com-

Cap. 9.

S. Callistra-
tus docet
milites, quæ
sunt fidei.
Gen. 3.

Rom. 1.

Exod. 10.

Cur Deus
factus sit
homo.

Matth. 4.

Matth. 27.
Mar. 15.

Luc. 23.
Iohan. 19.
& capit. fe-
quentibus.

præhendissent, sublimiori permittente prouidentia: & morte afficiunt. Hoc enim factum est potius ad extremum aduersarij exitium, & ad perfectam nostram erectionem. Nam cum ad inferos descendisset, deinde tertio die resurrexisset, sic morte quidem afficit diabolus, qui morte affecerat: nos autem sua resurrectione simul facit resurgere, & extollit ad cælos, ut qui simul ascenderit cum nostrâ assumptione. Atque ante eius quidem cum carne aduentum, forte erant digni aliqua uenia, & aliqua relinquebatur excusatio ijs, qui propter ignorantiam ueritatis adhærebant fraudi simulacrorum: ex quo autem ille uenit in terram, & patris uoluntatem reddidit omnibus manifestam, nulla est danda uenia ijs, qui falsum præferunt ueritati post agnitionem ueritatis, & tenebras luci, postquam lux illuxit. Ergo uos quoque benè fecistis, qui tenebras reliquistis, qui est cultus simulacrorum, & ad Christum ueram lucem accessistis, ut uitam æternam per mortem ab ipso susceptam consequamini.

Cap. 10.

Hæc dicit
de duobus
locis æter-
nis.

Cum sic docuisset Sanctus, surgens rursus alius, cui nomen Heliodorus: Dic mihi, inquit, domine mi Callistrate, Quò vadit uniuscuiusque anima à corpore separata, & quanam fors eam excipit? Cui beatus: Duo, inquit, loca sunt parata animabus, quæ separantur à corpore: quorum vnus quidem est valde pulcher, & plenus gratijs, & magnam afferens voluptatem ijs, quæ ipsum sortitæ sunt, animabus: alter uero plenus est caligine, & teter visu, & qui potest magnam afferre tristitiam. Quæcunque ergo sunt bonæ animæ, & quæ contrâ secus sunt affectæ, utraque sortiuntur locum sibi conuenientem. Neque uero fit perfecta remuneratio, neque bonis, neque ijs, qui contrâ se habent, donèc è sepulcris surgentia corpora, his animabus rursus coniuncta fuerint. Tunc enim ueniet quidem rursus Christus in terram: coram eo autem sistentur omnes homines, & recipiet vnusquisque dignam uitam, quam egerit, remunerationem.

Matth. 25.
Iohan 6.
2. Cor. 5.

Cap. 11.

Domitianus autem post hos surgens: Qui ergo, inquit, multum in uita præsentis peccant, non hic dant pœnas: sed ijs illic est reseruatam, quod uiant pro factis sceleratis. Respondit autem beatus Callistratus: Illic quidem est perfectum iudicium: & perfecta suorum operum merces ijs, qui operantur, illic reddenda reseruat: Sed tamen hæc quoque multos malos Dei persequitur iustitia. Nam cum sit Deus lenis & patiens, & uniuscuiusque peccatoris sitiat correctionem, gladium quidem suum uibrat, & arcum tendit, terrens apparatu armorum, & euocans ad pœnitentiam. Postquam autem uiderit eos nihil hinc effici meliores, sed alijs potius præbere occasionem ignauitæ, statim infert sectionem, & sumit supplicium: alijs quidem conuenienter peccatorum magnitudini, alijs autem minus, utpotè quod eos rursus illic maneat supplicium: quomodo Pharaoni factum est, & Sodomis. Nam etsi eos euestigiò supplicium est infecutum, & nondum totam implerunt pœnam. Est autem hinc euidentis: Tolerabilius enim erit Sodomis in die iudicij, quam ciuitati, inquit, illi, quæ non accipit fidei Christi prædicationem. Sic enim ostenditur, non sufficere Sodomitis, quod est hæc supplicium, si eorum, quæ peccauerunt, habeatur ratio: sed adhuc illic reseruat fæx calicis iudicij Dei. Quod si nonnullis quoque iustis inferuntur

Exod. 14.
Gen. 19.

Matth. 10.

Cur iusti in
hac uita ca-
stigentur.

acerba quædam & aspera in præsentis uita, minimè est mirandum: ea enim sunt probatio uirtutis, quàm collegerunt: aut etiam delictorum quorundam punitio, per quæ penitus emundati, mundi omnino transmittuntur ad uitam, quæ illic est. Est ergo uobis quoque studendum, nè stetis à partibus eorum qui puniuntur propter peccata: sed ex partibus eorum, qui Deo placent: & æterna consequamini præmia. Effeci enim estis uasa electionis, cum Deo credideritis: efficiemini autem perfecti, diuino baptismo illuminati. Efficiemini denique perfectiores, si martyrij cursum forti & alacri animo peragatis. Stemus ergo magno & excelso animo, fideque muniti, resistamus diabolo: legitime decertemus, fundamusque & uertamus aduersarios. Sic enim maxima præmia consequemur à Christo agonotheta.

Cap. 12.

Præsentatur
ad tribunal
SS. marty-
res.

Hæc & his plura monita diu noctuque eis dans diuinus Callistratus, docensque tanquam præceptor puerorum, parabat & animum addebat ad certamen propositum. Die autem sequenti Dux exercitus, cum in insigni quodam loco ciuitatis præsedisset, eius quoque assistente exercitu, accessit gloriosum uictorem Callistratum, & eos, qui cum illo erant, martyres. Qui cum producti essent, Dic mihi, inquit, Callistrate, te ne & hos admonuisti, ut dijs sacrificetis, & ab intolerandis tormentis liberemini: an adhuc in priori persistitis inobedientia? Magnus autem Callistratus: De me ipso quidem, dixit, do responsum, quod neque sum honestam inficiaturus confes-
sionem,

tionem, neque mihi persuasi omninò deficere à partibus Christianorum; nec mihi vnquam poterit persuaderi, vt non stem pactis conuentis cum eo initis. De his autem ipse interroga: ipsi de se tibi enunciabunt: satis enim sapiunt. Ad eos itaque intuitus Dux exercitùs: Vos autem, dixit, quid dicitis, qui seducti estis artibus maleficis? Illi autem: Quid, dixerunt, frustra teipsum decipis, putans fore vt nos decipias? Nam si de exercitu quidem vis nos examinare, in quo tibi subijcitur, in omnibus tibi cedimus, & nullo modo tibi resistimus. Si autem de fide & religione, à nobis nihil aliud audies, nisi quòd Christiani sumus, & Deum vnum agnoscimus, effectorem cæli & terræ, in quem etiam credimus, & filium eius vnigenitum Dominum nostrum Iesum Christum, & Spiritum sanctum, quomodo nos docuit hic sapiens noster præceptor.

Hæc cum quadraginta & nouem martyres tanquam vno ore respondissent, eos verberari iubet Dux exercitùs: deinde victos pedibus & manibus, projici in propinquam piscinam, quæ vocabatur Oceanus. Cum ergo eos vinxissent, & essent in aquam immisuri, precatus est Callistratus, dicens: Domine, qui in altis habitas, & humilia respicis, ad hunc minimum tuum gregem oculos dirige, & dignare ipsum in his aquis lauari lauacro regenerationis & adoptionis per aduentum sancti tui spiritùs, vt per ipsum emundati ab omni veteris hominis vanitate, fiant socij hæreditatis eorum, qui tibi placuerunt à seculo. Simul autem atque ipsi fuere in aquas proieci, euenit res digna auditu & admiratione. Eis enim soluuntur vincula, & lato vultu & alacri habitu statim emergunt ex aqua. Diuinus autem Callistratus visus est in capite ferens coronam longè speciosissimam, & vox ad eum existit è cælis, dicens: Esto bono animo, Callistrate, cum tuo grege, & iam venite, in æternis requieturi tabernaculis. Simul autem cum voce magnum quoque Deus excitauit terræ motum, ad eò vt, quæ propinqua erat, statua ceciderit, & in puluerem sit resoluta. Quæ cum vidissent & audissent alij milites, qui erant numero centum & trigintaquinque, ipsi quoque credunt. Non compræhenduntur autem cum iam dictis: sed illi soli quadraginta nouem, cum sic iussisset Dux exercitùs, traduntur in custodiam. Dicit eis itaque Callistratus: Ecce, fratres, Christi gratia, dignati estis lauacro regenerationis. Oportet ergo, quas par est, ei agere gratias. Itaque surgamus, & oremus. Tunc expansis in cælum manibus: Domine Deus, inquit, qui vis omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem venire veritatis: qui etiam tuum gregem eripuisti ex ore leonis, & vocasti ad salutem æternam, dignare in tua fide nos omnes consummari, & ad te Dominum venire immaculatos & mundos: Quoniam es benedictus in secula.

Sed hæc quidem fiebant à sanctis in custodia. Timens autè Dux exercitùs, nè per ea, quæ ab eis fiebant, miracula, multi ab eo deficerent, & alia pars Christo accederet, re communicata cum suo assessore Vero Ducenario, cum communiter cum eo consultasset, noctu mittit milites, quibus hoc imperatum fuerat, vt membratim sanctos conscinderent in custodia. Quod quidem etiam factum est vigesimo septimo Septembris. Qui autem crediderant centum & trigintaquinque milites, cum accessissent, sustulerunt sanctorum corpora, & honorifice sepelièrunt: & eis templum postea excitauerunt, cui pulchritudine sunt pauca similia: quod stat in media Roma, ciuitatum omnium maximè regia.

Porro autem chartam quoque inuenerunt in custodia, in quo erat quædam doctrina & descriptio gloriosi & victoria insignis martyris Callistrati. Post illorum autem consummationem, martyrium quoque suscipit Marinus, vir & gloria clarissimus, & doctrina eruditissimus, qui ad finem vsque, fortitudinem ostendit & constantiam: Ad gloriam Domini nostri Iesu Christi: Quem decet omnis honor & adoratio in secula seculorum, Amen.

VITA S. ELZEARI COMITIS ARIANI, QVI
CVM SANCTA CONIVGE VIXIT CONTINENTISSIME,

virgoque permanfit, professus illud beatissimi Francisci institutum, quod vocant
de tertia Regula. Author Vitæ huius, suum nomen in codice
MS. non habuit, sed est fide dignissima. Stylum

F. Laur. Surius passim correxit.

CAPVT I.

27. Septēbr.

Patria eius.

S. Elzearij
pater.

Item mater

NOVISSIMIS hisce temporibus, quibus tenebræ viti-
orum occuparunt terram, mortalium vitam multis modis
deformantes, missus est à Deo vir admirandæ virtutis &
gratiæ, Elzearius Comes Ariani, è Narbonensi Gallia,
sive Prouincia oriundus, illustris & nobilis genere, sed
illustrior & nobilior sanctitate. Cuius vita silentio regi
non debet, quemadmodum à diuina benignitate & cle-
mentia tam largiter præuentus sit, vt etiam in trā ipsa ma-
tris viscera sancti spiritus gratia imbutus videretur. Pa-
trem habuit Hermongaum à Sabrano, virum insignem
& potētem, qui longa nobilis stirpis serie, multarumque

terrarum dominio famosus, ab omnibus colebatur. Mater ei fuit Lauduna Albana
vel Albæ, quæ tum ob sanguinis claritatem, tum ob vitæ integritatē accepta ab Elze-
ario & Cæcilia parentibus mariti sui, Bona Comitissa vocabatur, eratque benè catho-
lica & Deo deuota. Cumque ex viro suo sanctum Elzearium concepisset, magnam
præter morem sensit animi mutationem, ita vt sanctis arderet desiderijs, & ad pietatis
opera inflammaretur.

CAP. II.

Matri eius
mundus fa-
stidio est.Fratris Io-
hannis pro-
phetia de
futura ple.Nascitur S.
Elzearius.Precatio
mattis eius.Mira beni-
gnitas in-
fantis erga
pauperes.

CVM enim aliquandò pro aliqua animi recreatione extra castrum Aufoisum
cum alijs iret deambulatam, cæteris è familia mundanis solatijs & sermonibus
se se oblectantibus, illa cum Garsenda Alphanti, nobili ac raræ cuiusdam pietatis &
deuotionis, diuinisque reuelationibus celebri domina, seorsum sua habebat collo-
quia, deuitansque sermones friuolos & ociosos, ab illa sanctæ institutionis verba hau-
riebat. Interim verò suum illi animum pandens, dicebat mundum hunc, & ea, quæ
mundi sunt, ad eò sibi insipida esse, vt si viri lege soluta esset, totum mundum relin-
quere, diuinoque seruitio se mancipare statueret, maximè spiritu interiori sapissimè
& quasi perpetuò ad id ipsam extimulante. Quod quidem Garsenda non parum ad-
mirabatur, & lætabatur plurimum, quòd eam cerneret repentè in melius mutatam,
dicens id non sine sancti spiritus vnctione ei euenisse. Eius quoque confessarius, frater
Iohannes Iuliani Franciscanus, vir magnæ puritatis & perfectionis, diuina illustratus
sapientia, de ea quandoque referebat, se recens in ea comperisse præter morem su-
perioris eius vitæ, sanctum atque constans animi propositum ad quæuis virtutum stu-
dia, bona opera, mundi contemptum, Dei que timorem consecrandum, nec sine in-
genti admiratione, tanquam prophetica voce dicebat: Si vixerit diu hæc foemina,
magna per eam efficiet altissimus, aut certè insignis erit proles eius.

CAP. III.

POSTquam autem partus tempus aduenit, felix mater feliciorē edidit filium,
eumque primogenitum, atque eadem hora cum seruenti deuotione & gratiarum
actione obtulit eum Deo, ita dicens: Domine Deus, ad cuius imperium existunt
creaturæ omnes, gratias tibi ago pro hoc filio, tua benignitate mihi donato, teque
humiliter oro, vt eum tibi seruum accipias, & tuæ benedictionis gratiam ei largiaris.
Quòd si tu illum nosti fore diuinæ voluntati tuæ rebellem, vbi sacro baptisate erit
candidatus, illum sine mora tollas è medio. Satius enim est, eum innocentem & nul-
lis proprijs auctum meritis tecum viuere, & mundo emori, quam in hac mortali vita
tuam offendere maiestatem. Vt autem Deus ostenderet se hoc sacrificium accepisse
in odorem suauitatis, tantam pietatem infantis illius animo in ipsis incunabulis instil-
lauit, vt eum necdum triennij ætatem compleuisset, erga Christi pauperes mirabili
commiseratione afficeretur. Nam cum baiularum brachijs porraretur, in castrum Au-
foisij porta sæpè pauperes humanissimè intuens, nullo pacto progredi volebat, immò

VERO

verò etiam sine intermissione acerbè plorabat, nisi illis præstita esset eleemosyna. Atque ea causa nutrices eius vel ob afferendum panem redibant in castrum, vel secum ferebant, ut illi infanti satisfacerent. Cumque pauperes accepissent eleemosynam, lætus & alacer transibat.

CAP. IIII.

Postquam autem ætatis quintum excessit annum, quicquid ex ludis puerilibus, vel aliunde acquirere potuit, in pauperes erogabat: infantesque & pueros, cum quibus interdum captabat sua solatia, præcipuè verò inopes, ad prandium suum curabat inuitari. Sic ille adhuc infans & puer, pius & benignus erat erga pauperes, humilis & comis erga omnes, placidus, religiosus & obediens erga suum præceptorem, verbis parvus, sed tamen affabilis, maturus moribus & sedatus, vultu iucundus & hilaris, insigniter honestus, formosus corpore, habitudine siue cõstitutione corporis sanguinea, liberalis & mansuetus, & quantum illa sinebat ætas, prouidus & moderatus. Denique ita cælestibus præuētus charismatis atque donis, ut certis posset indicijs animaduerti, quam eximia esset & excellentis quandoquæ sanctitatis futurus. Interim nutriebatur sub cura & moderatione domini Vuilhelmi de Sabrano patrui sui, Abbatis Massiliensis: & ut crescebat ætate, irà & sapientia diuina & gratia apud Deum & homines proficiebat. Adeò verò in illa tenera ætate zelo fidei incensus erat, ut diceret cuidam monacho religioso Abbatis iam dicti, magno se teneri desiderio proficiscendi ad regiones infidelium, atque illic in cõfessione Christi per martyrium excedendi è vita. Quæ verba & admiratione monachum illum affecerunt, & singularem quãdam in intimis animi eius penetralibus deuotionem excitãrunt.

Catalogus
virtutũ eius
adhuc pue-
ri.

Educatur
ab Abbate
Massiliensi
patruo suo,
Zelus fidei.

CAP. V.

Actum est autem diuina prouidentia, ut puer iste Angelicæ puritatis & columbinæ simplicitatis atque innocentia, cum decennis esset, mandato serenissimi principis Caroli secundi, Hierusalem & Sicilia Regis, eo ipso præsentem virginem Dalphinam non sine magno mysterio in vrbe Massiliensi sibi sponsam acciperet, puellam annorum duodecim, moribus ipsi non imparem, nec mediocriter in Christi timore firmatam, diuino amore egregiè accensam: utque post tres annos in castro Poderij Michaëlis, ferijs sanctæ Agathæ coniugium illud more solenni coram ecclesia publicè celebraretur. Ea solenni cæremonia peracta, quarto die virgo Dalphina adducta est cum multa celebritate ad sponsum suum in castrum Auzoisij, ibidem habitatura cum illo. In ipsa autem nocte in cubiculũ eius admissa, aperuit illi arcana pectoris sui consilia, inter alia sic dicens: Ego ad matrimonium accedo inuita, à parentibus cõtracta. Virginitatis enim thesaurũ incomparabilem conseruare & proposui, & propono, diuino me, ut id faciam, instinctu adhortante. Audiens id iuuenis Elzearius, cum ille, diuini adhuc consilij ignarus, necdum cõstituisset virgo permanere, ut erat totus comis & placidus, libenter sustinuit virginem sponsam ista dicentem: diuinoq; timore correptus, tota illa nocte eam nõ attigit, nec vllum verbum in honestũ locutus est. Illa verò totam eam noctem duxit in somnem, cum lachrymis & suspirijs orans Deum flexis genibus, eique suam virginitatem cõmendans. Noctibus inde consecutis, simul atque in cubiculum pariter conuenissent, prudens puella castis, honestis & religiosis sermonibus sponsum anteuerbebat, effecitque ut vterque corporis integritatem seruaret.

Despõdetur
ei quãdam
nobilis pu-
ella.

Pudicitia
sponsę eius.

Rogat suã
conseruari
virginitatẽ.

CAP. VI.

Cum autem felix ille puer etiamnum apud Abbatem supradictum moraretur, & à petulante familia ad fœdas carnis libidines incitaretur, fortissimo animi proposito apud se deliberauit, potiùs in mortis discrimen conijci, quam Deum mortifero peccato offendere: atque interim suam sponsęque suæ continentiam celans, ita respondit: Est mihi, ut nõstis, coniunx eleganti forma, & ea sufficit mihi. Eodem anno tota Quadragesima Ecclesiæ ieiunia seruauit, & nodosa chordula fortiter stringebat nudum corpus, adeò ut è faucia carne sanguinem exprimeret, & totam faciem pallor obtineret.

S. Elzearij
pudicitia.

Affligit cor-
pus suum.

CAP. VII.

Anno ætatis decimoquinto sanctus hic iuuenis in ferijs Assumptionis beatissimæ matris Dei, cum eodem Abbate erat in loco, quem de Salto vocant. (Ibi enim primitias seu primum sacrificium quidam faciebat, & nobilis quidam equestri ordine & dignitate donabatur.) Eius sacratissimæ solennitatis nocte erat in precibus, quæ matutinæ dicuntur, & manè facta confessione, piè sumpsit sacrosanctã Eucharistiam,

vt cum matre gratiæ nocte ac die animo in caelos ascenderet, & visitationi diuinæ propediem affuturæ suam animam præpararet. Sub prandij horam sanus & incolumis, cum suo patruo ad mensam feruire deberet, vt erat bonis moribus ciuilliter admodum instructus, nihil, quanuis admonitus, cibi sumere voluit. A prandio verò sedens ad mensam, cum cibum degustasset, subito venit in eum spiritus gratiæ, cor eius vehementer inflammans, idq; cum multa suauitate diuini amoris. Eius autem flammæ & ardoris interioris tanta vis fuit, vt abscondi non posset. Totus enim extrinsecus mutatus fuit, & toto corpore calefactus, atque in vultu rubore perfusus. Quod vt eius sodales aduerterunt, de eius salute solliciti, quod eum putarent febrì correptum, à mensa in cubiculum eum abduxerunt, vt illic quieti se daret. At illis abeuntibus, humi prostratus, in preces incubuit, quales spiritus suggerebat. Atque illic tantas diuini amoris persensit flammæ, vt totus eius colliquefceret animus, atque in Deum transformaretur. Tum verò ostendit ei Deus vitæ huius breuitatem, & vt totus hic mundus, bonorum cælestium contemplatione & cõparatione, meritò sit contemnendus: tantusque in dè natus in illo est rerum omnium mundi huius, bonorum que labentium contemptus, vt, si totus orbis terrarum & quicquid in illo est rerum preciosarum, ei oblatus esset, planè fuerit recusaturus, nec alio quàm vilis luti loco habiturus, quippè qui tū solum Deum ardētissimè stiret. Videbat tunc apertissimè, quanta Dei misericordia in illum vsque diem seruatus esset, nè in multa facinora prolaberetur, & vt peculiariter corporis eius integritatē siue virginitatem Dominus conseruasset. Ea causa planè tum apud se statuit nunquam de hærede aut hæreditate curam cogitationemque suscipere, sed perpetuò ab omni abstinere cõcubitu, sicuti eum multum hortata erat sponsa illius.

C A P. VIII.

Multum etiam cogitare cepit, quemadmodum soli posset placere Deo: atque in eiusmodi meditatione & amoris incēdio toto animi affectu Deum rogauit, vt rationē indicare ipsi dignaretur, qua vellet eum vitā instituire suam. Omnia enim temporaria relinquere, & in deserta secedere loca, vbi omnibus ignotus, sub sola diuinæ ptectionis spe & fiducia totum se diuino cultui m̄ciparet, summo operè tum appetebat. Sed post illas preces audiuit tanquam alicuius in ipso loquentis vocē, nè statum suum desereret, nec aliquid secederet, neque res facultates que suas abijceret. Illo autem respondente, se propter fragilitatem suam non posse hac ratione in illo diuini amoris feruoris viuere ac perseuerare, rursus dictum est ei: Scio equidem, quantum possis: quodque tu non poteris, ego faciam & supplebo. Simulque fortiter admonitus est, vt virgo permaneret.

C A P. IX.

Post hunc raptum admirabilem diuinamque visitationem, ad eò fuit in animo diuino munere consecratus, vt ab eo tempore nullam sentiret appetentiam rerum temporalium, nec alicuius caduci honoris, nec quicquam de hærede cogitare: sed voluntate prorsus ijs omnibus mortuus esset ac sepultus, nec quicquam mortem reformidaret, immò quando cunque & vbi cunque Deo visum esset, libenter eam excepturus esset. Valdè etiam confirmatum se sensit ad tuendā mentis & corporis integritatem, absque tamen vlla voti nuncupatione: & quod mirandum in illo potius est & venerandum, quàm imitandum, quando cunque cum sua sponsa cubabat, quanto ei propinquior erat, tanto virginitati & puritati suæ minus meruebat. Atque ita illi simul habitates, nec domum, nec cubiculum, neque lectum separatim habebant: nec Dalphinam existimabat suam esse cõiugem, quantum ad vllum carnale cõmercium attinet, idque etiam Dalphina de se restabatur. Atque ea causa vocabat eum nutritorem eorum bonorum, quæ ipsi Deus cõtulisset, patremque animæ suæ & virginitatis custodem. Et sunt hæc sanè magna, & aliàs penè inaudita. Sed fuit ille post eum, quem diximus, mentis excessum, intantum aduersus carnis tentationes diuina gratia munitus, vt ijs quasi mortuus videretur, nec quisquam vnquam vllum carnalis tentationis indicium in eo animaduerneret: Quodque his maius est, si dormienti aliqua illusio eiusmodi tentationū occurreret, fortiter etiā in somnis resistebat, & nobilis spiritus eius semper in acie stabat peruigil, virginitatis thesaurū gnauiter defendens, accurateque custodiens. Hæc verò ille de seipso postea reuelauit quibusdam confessarijs suis.

C A P. X.

Post eundem mētis excessum, sanctus & felix iuuenis, semper noctibus, antequam dormitum iret, prolixè orare solebat, atque interdum in sanctis meditationibus & con-

Insolita celestis gratiæ visitatione afficitur.

Mundus omnis ei planè vile scit.

Statuit perpetuò ab omni abstinere concubitu.

Valdè adspirat ad solitudinem.

Cælitus instruitur.

Hæc profectio mutatio & vis dexteræ excelsi.

Carnis tentationes in eo prorsus extinctæ.

Virginitatis custos vigilantissimus S. Elizabethæ.

Ante cubiculum prolixè orat.

& contemplationibus magna noctis parte verfabatur, plerunq; etiã, donc diluce-
 sceret. Atq; id tum liberius faciebat, quandò erat cum sua sponsa, à qua non perindè
 sibi cauebat, sicut à cæteris. Interdum medijs surgebat noctibus precandi causa. An-
 nos natus septendecim, nonnũquam morabatur apud filios Caroli Regis: cumq; ef-
 fet in vrbe Aquensi in eius Regis palatio, quadam nocte, cæteris dormientibus, solus
 surrexit, & ingressus in aulam, vbi nullus erat, ad fenestrã flexis genibus orauit. Subitò
 autem diuinitus inflammatus, totus lachrymis perfundebatur, venitq; tum in quan-
 dam mirabilem cognitionem miseriarum atq; culparum suarum, vt quædam abyssus
 earum sibi proposita videretur, planèq; persuasum haberet, totius vite sue spatia non
 sufficere agnoscendæ illi ineffabili misericordiæ & bonitati diuinæ, qua & hæcētis
 esset præseruatus, & deinceps præseruandus. Itaq; ex tanti beneficij agnitione se pro-
 fundissimè coram Deo humiliabat, sentiebatq; se Dei misericordia indignum, sed di-
 gnũ potius millies damnari in tartarum: & ex se quidem pronũ se esse ad omnia
 mundi crimina perpetrãda, & ea quoq; se re ipsa perpetraturũ fuisse, nisi diuina be-
 nignitate esset præseruatus. Sub huiusmodi meditatione Dei misericordiam corde
 contrito & humiliato deprecans, vocem audiuit intus ita dicentem: Noli consideran-
 dis peccatis tuis vsque ad eò te affligere. maior est enim misericordia mea, quàm erra-
 ta & delicta tua: sed bona spe fretus, planè tibi persuadeas, non me permissurũ vn-
 quãm, vt perdas gratiã meam. Tum verò ille amore languebat, optabatq; vt omnes
 sentirent, quod ipse tunc sentiebat, Deumq; toto corde diligerent, nec eum offende-
 rent vnquãm. Deindè spiritu translatus est in quandam planitiem latam & amœnam,
 in qua erat ecclesia, atq; in ea multitudo magna Missæ sacrificiũ auscultare volenti-
 um, quod quidam sacer dotalibus indutus vestimentis facturus erat. Inchoãrunt au-
 tem cantores sacrificiũ admodũ suauiter & piè ab his verbis: Nos autem gloriari
 oportet in Cruce &c. Cumq; sacrificiũ de sancta Cruce fieret, & omnis populus sin-
 gulari quadam pietate auscultaret, videre sibi visus est Christi passionem in totius po-
 puli mentibus renouari, suum quoq; animum erga eam passionem feruentissimè in-
 flammari. Atq; ita totum illud audiuit sacrificiũ, adeoque cum Crucifixo Domino
 suo fuit confixus, vt non solum eius passionem & mortem perpetuò in suo pectore
 circumferret, sed etiam pro Christo mortem oppetere ardentissimè desideraret. Atq;
 deinceps iniurias, afflictiones, pericula & damna nõ modò ferebat patienter, sed eti-
 am rebus aduersis lætatur, suosque persecutores & aduersarios plũ solito dilige-
 bat, & pro illis Dominum specialiter deprecabatur. In hoc mentis mirandò excessu
 vsque ad solis ortum immortus atque insensibilis perdurauit. Tum verò medicus li-
 berorũ Regis, in illam aulam ingressus, & cum ad fenestram stantem, nihilque se
 mouentem cernens, accessit propius, & bis nomen eius appellans, nihil ab eo tulit
 responsi. Tandem tertio appellatus, ad se redijt, & oculos, quos perpetuò interm
 apertos tenuerat, difficulter & cum dolore clausit. Videbatur enim illi plenos eos
 esse minuta arena. Vestem autem suam ante pectus totam comperit lachrymis ma-
 defactam.

Mira ei co-
 gnicio p̄ta-
 tur oranti.

Profundissi-
 mè se corã
 Deo humi-
 liat.

Patitur mè-
 tis excessũ.

Ex effectu
 admirabili
 visiois huius
 veritas pro-
 batur.

CAP. XI.

ALio tempore cum esset Aufoisij, & virgo Dalphina sponsa eius caput illius laua-
 ret, ait ad eam: Ocyis me expedito. Sentiebat enim se à Domino visitari. Surges
 autem, in cubiculo se orationi dedit, mansitq; illic tota nocte in precibus & contem-
 platione diuina. Sub aurora vocauit sponsam, eaq; mox cum lumine accedens, inue-
 nit eum totum inflammatum, cernebatq; ab eius vultu quandam proficiẽdã clari-
 ratem, candelã luce splendidiorem atque pulchriorem. Ea claritas & faciem eius &
 locum illum speciosum & luculentum reddebat. Opportuno indè tempore exposu-
 it ille sponsa suã, se tota illa nocte vidisse & persensisse ineffabilem illam Dei benigni-
 ratem & præmia vitæ æternæ, quæ Deus præparauit diligentibus se, atque idcirco ab
 omni alio amore se prorsus abhorrebat. Perspicuè tum videbat, & continuè sentie-
 bat Deum semper paratum esse ad impertiendum nobis dona & charismata sua, si
 inueniret homines, qui tam vellent ea accipere, quàm ipse cuperet largiri. Crebro
 autem eiusmodi visiones & diuini influxus offerebantur ei, quibus totus spiritaliter
 nutriebatur.

Sponsa eius
 & non vixit
 vocatur ra-
 tione virgi-
 nitatis.

Magna in
 ei⁹ vultu lux
 cernitur.

Deus semp
 cupit nobis
 impertire
 gratiã suã.

CAP. XII.

ANno gratis suæ decimo octauo aut circiter, in eodẽ Aufoisij castro ad vesperam
 sabbati in cubiculum intrans, inuenit sponsam suam Dalphinam illic orantem.

Mm 4

Igitur

Igitur more suo precibus vacans, rota nocte illa vsque ad orientem Dominico die solem, in oratione & contemplatione permanfit, multaque præclara & admiranda sibi tum diuinitus ostensa fuisse, postea indicauit sponsæ & confessorio suo fratri Iohanni Iuliani. Erant autem eiusmodi, qualia ille nunquam ausus fuisset petere à Deo.

Vifio eius
admiranda.

Vidit enim cum inestimabili gaudio, quemadmodum pater gignit filium, & vt spiritus sanctus ab utroque procedat, qui est amor in diuinis personis, & vt tres personæ non nisi vnus sint Deus. Nec tamen potuit huius generationis & spirationis modum vllis explicare verbis, sed quoties aliquid pro viribus dicere tentabat, O quam malè, inquit, & imperfectè loquor: nõ possum explicare quod vidi, nec efferre lingua, quod experimento didici. fatebaturque non sine magno cruciatu se indè dicere, cum sint inexplicabilia, seque in toto mundo nihil quicquam vel auditu vel cogitatione percepisse, quo secundum aliquam vel similitudinem, vel proprietatem, aut congruentiam declarare posset ea, quæ tum viderat. Ostensum quoque illi est in ea visione, quemadmodum illi infinitæ bonitati, quæ Deus est, placuit condere creaturas, quibus sese communicaret, eaque causa Angelos & homines esse creatos. Vidit etiam

Deus, ppter
hominè ca-
teras cõdi-
dit creatu-
ras,

Deum tanto cum amore creasse hominem, vt propter eum ceteras condiderit creaturas: & si innocentiam conseruaret, nec ad iniquitatem descenderet, nunquam eum aliquid extra Deum amatum, neque appetitum. Ostensa quoque illi fuit ruina primi parentis, quæ nobis sempiternam peperisset mortem, nisi diuina charitas nobis subuenisset: & quo pacto Deus sua gratia præueniat peccatores: atque adeò, vt etiam impiorum damnatione, quantum ad Deum attinet, occasio præbeatur hominibus pertingendi ad salutem, & vt sola malitia nostra ad mortem nos adducat sempiternam, quod gratiam Dei recipere nolimus. Tum præterea, quomodo iudicia Dei sint iustificata in semetipsa. Vidit quoque, vt charitate ineffabili filius Dei nostræ salutis reparandæ causa sese humiliauerit, & carnem humanam assumpserit: quam quidem charitatè felix iuuenis exprimere oratione nequiuit. Præterea de sanctissima Christi matre mysteria & opera vidit incomprehensibilia, quibus Deus eam sibi matrem efficere voluit, nec ea quoque vllis potuit indicare verbis. Itemque cur adeò pauper & humilis Christus nasci voluerit, totumque vitæ suæ cursum in angustijs exigere, ex amore incredibili exemplum se nobis præbendo: Cur prædicationis suæ ministerium non per alium aliquem, sed per seipsum voluerit exequi. Tum quoque, vt ex amore, modum omnem excedente, se nobis dederit in venerabili sacramento altaris, volens sine intermissione suam bonitatem & seipsum totum nobis

Psal. 18.
Christi er-
ga nos inef-
fabilis cha-
ritas.

communicare, atque vsque ad finem mundi nobiscum tam familiariter pro nostra vtilitate & salute permanere. Sentiebat etiam diuinum illum amorem, quo impellente, accedere non dubitauit ad tam diram & acerbam passionem & mortem, omnia faciens & perferens ex immensa erga nos charitate. Huius verò contemplatione Angelicus ille iuuenis flebat amare, dolens Christianos omnes isthuc toto animo minime sentire, nec parum admirans Christianos suis peccatis & sceleribus impedire, quò minus tantam sentiant charitatem & misericordiam. Simul etiam intellexit, vt per Christi passionis & mortis meritum, sanctis vita sit æterna restituta, vtque ab inferis redempti sint illi, & nobis vitæ ianua patefacta. Ostendit quoque illi Dominus gloriam resurrectionis suæ, triumphum cum quo in cælos ascendit, charitatemque, ex qua misit spiritum sanctum: simulque sentiebat charitatem Dei diffusam in cordibus Apostolorum, cuius impulsu loquebantur & prædicabant, vt totum orbem ad Christum conuerterent. Sentiebat etiam, cum quanta amoris firmitate fides recepta fuerit, & quemadmodum propter eam sancti martyres hilariter ad mortem properarint: summeque desiderabat se in illud posse tempus incidere, vt cum illis omnibus pro fide ipsi occumbere liceret. Sentiebat enim, quæ præmia illos maneat, qui pro Dei reuerentia persecutiones & molestias perpetuantur: aiebatque, ex hoc animaduertere sese curam, qua Deus tueretur Ecclesiam suam, immensam quoque charitatem, qua sacramenta instituerit nostræ salutis causa, in quibus inexplicabilem eius dilectionem & misericordiam percipiebat. Hæc autem omnia referens, dicebat se nullo sermone posse ea ita expromere, vt viderat, & in suo animo sentiebat. Ex ea verò visione felix iuuenis intantum fuit mutatus in melius, & velut alius homo effectus, vt proximo die Dominico ad mensam sedens, edere non posset, nec sine magno cruciatu inter homines versaretur. Cernens id auus eius dominus Elzearius à Sabrano, eius misertus, ait: Quid habes fili, & cur non comedis? Fortassis malè vales. At ille ea mira, quæ diuinitus ostensa ei

Sicut marty-
riū vit Dei.

Effectus de-
clarat verã
fuisse visio-
nem.

sa ei erant illa nocte, tacitis secum reuoluebat: & quia gustato spiritu desipit omnis caro, quotiens externis rebus vacare & cum hominibus secularibus versari cogebatur, non absque magno labore & dolore id faciebat. Sed tamen ex voluntate Dei, ut supra doctum est, nonnunquam oportebat eum occupari rebus externis, & agere inter homines. Facile autem aduerti potest, non parum illi accreuisse meriti ex eiusmodi dolore & patientia.

CAP. XIII.

Per id tempus quedam eius cognata, viro primario Prouinciæ despōsata fuit. Eius nuptijs, quæ ad quinque durarunt dies, ipse interfuit, sed sanè inuitus. Aderāt tum, ut moris est, nobiles & alij, diebus ac noctibus cationibus, choreis & id genus humanis solatijs dediti. Inter eas pudicissimus iuuenis tanta sermonis honestate & castitate utebatur, ut nè vnum quidē verbum lasciuum ex eius ore proficisceretur, cum interim alij multa iactarent obscœna & turpia verba, quibus eius castum & pudicum pectus non mediocri molestia afficiebant, ut potè cui ea summè displicerēt, ita ut quasi relis quibusdam animum eius confoderent, maximè quòd non possēt more suo orationi & cōtemplationi vacare. In quibus cūm soleret diuina gustare, iam spiritus eius languerat præ desiderio æternorum. At tamen clemens & benignus Dominus illis quinque diebus eiusmodi cōsolatione eum affecit, ut singulis noctibus expergefactus, sentiret oculos, faciem & pannos faciei propinquos, lachrymis infusos. Quod enim vigilantibus non licuit, inflammatum pectus eius & animus in somnis sarciebat. Quamobrè ille gratias agens Deo, magnam spiritus cōsolationem indè hauriebat.

CAP. XIII.

Nobilis verò domina Garfenda Alphanti, ex Ausoisij castro orta, quæ viuente eius marito, nobili milite, cum illo vorum castitatis fecerat, & ob vitæ sanctitatem adeò diuino erat illustrata lumine, ut non rarò ea, quæ procul aberant, quæq; adhuc futura erant, tanquàm præsentia cognosceret, diuinisq; reuelationibus & cōsolationibus crebrò frueretur. Ea, inquam, Garfenda duas habuit de sancto Elzeario visiones admirabiles, silentio minimè premendas. Cūm enim illa eum partim nutriuisset, sæpe & feruenter pro illo Dominum deprecabatur. Quadam autem nocte in ecclesia pro eo orans, audiuit corporeis auribus Christum sibi dicentem: Inueni huic, pro quo tam multum oras, nõueris me matrem meam dedisse magistram. nihil igitur de illo dubites. Ad quas voces illa nimitum obstupefacta, ubi ad se redijt, rogauit Dominum, ut si illusio esset, abcederet: sin autem res vera, se certiore indè redderet. Altera die cūm Missæ sacrificio piè ac deuotè interesset, post consecrationem corporeis auribus vocem eiusmodi ad se dirigi sensit: Quæ superiori nocte de iuene Elzeario tibi dixi, ea non ambigas vera & certa esse. Illa verò confessario suo, viro valdè religioso, fratri Iohanni Iuliani, cuius iam antè meminimus, ea indicauit. Is porò secretò ex Elzeario percontatus est, quem in precibus suis modum formamque sibi præfigeret, & quem è sanctis sibi præcipuè patronum delegisset. Respondit ille: Equidem Virginem sanctissimam mihi patronam & aduocatam elegi: cumque ad orandum me præparare volo, indignitatem & vilitatem meã prius considero: atque ita matri gratiã me commendã, eam precor humiliter, ut ea, quæ ipsi & eius benedictio filio grata sint, ponat in corde & ore meo: simulque quanta possum animi pietate semel ei offero Angelicam salutationem. Ea dicta, nunquàm mihi deest noua rerum diuinarum materia. His dictis, abundè comperit confessarius ille verissima esse, quæ à Garfenda acceperat. Huc facit etiam illud, quòd sanctus iuuenis ut plurimum sabbato & nocte sequenti diuinitus visitabatur: & in ipsa Assumptionis sanctissimæ Virginis solennitate, prima ei obtigit diuina visitatio.

CAP. XV

Alio quoque tempore Garfenda noctū in sacello sanctæ Catharinæ apud Ausoisium orans, manum vidit lapidem preciosum, tenentem, ex quo tātus radiabat splendor, ut totum illud sacellum illustraret. Admirans autem lapidis splendorem atque elegantiam, secum cogitabat, quidnam rei esset. Audiuit itaque corporeis auribus vocem dicentem: Lapis hic splendidus, est virginitas Elzearij, pro quo tu rogas, quæ sic in mundo fulgebit. Sed respice accuratiùs, & vide quantus eius coram Deo splendor sit. Verso igitur lapide, tanta indè claritas, tamque feruens processit lux, ut oculi eius ferre non possent. Cumq; clauderet oculos, visio ablata est, & multam reliquit in eius animo cōsolationem.

CAP.

Mablina à
Simana.

Domina Mablina à Simana, illustris & valdè potens ac opulenta, nec minùs Deo deuota & chara matrona, anno etatis suæ decimosexto orbata viro suo est, cum quo non nisi trimestri spatio vixerat. Noluìt autè ad secundas accedere nuptias, tametsi parentes & propinqui vrgerent, multisq; eam vexarent modis: sed castè, honestè & sanctè permansit in viduitate vsq; in senectutem. Post multos autè labores & opera pietatis ad tantam peruénit mentis serenitatè, vt rebus diuinis crebrò adeò intenta esset, vt quæ circa eam fierent, minimè sentiret. Vnum è multis referà: Quandoquè à Coena Domini cùm sacrificium fieret, vsq; in sabbatum sanctum, in eodè loco permansit immota, nihilq; sentiens. Hęc ergò matrona de beato Elzeario adhuc iuuenetalem habuit visionè, cùm penitus nihil de eius virginea puritate comperti haberet. Vidit in spiritu sanctum iuuenem habitu splendido indutum, per amplà & magnam planitiem manibus ferentem vexillum candidum & illustre, cuius elegancia & splendor totum aërem & planitiem illam illuminaret. Sequebatur autem cum multitudo innumera hominum vtriusq; sexus, diuersarum ætatum, conditionum & ordinum: cuius conspectu plurimum ipsa lætatur, rogauitque Deum, vt visionis significationem ipsi aperiret. Dictum est ergò illi: Hęc est virginitas & sanctitas Elzearii, quem totus orbis venerabitur, & multi imitabuntur.

Visio Mablina.

Interpretatio visionis.

Visio E. Philippi Franciscani.

Frater Philippus à Rhegio, Fræscanus, nobilis genere, & cognatus Dalphinæ virginis, vir erat miræ sanctitatis & columbinæ simplicitatis, adeò vt ad primà innocentiam reducus videretur, cui etiam propter excellentem puritatem crebrò apparuit sanctissima virgo Maria. Is aliquando precibus & diuinæ contèplationi feruenter insistès, vidit in spiritu S. Elzearium & eius sponsam Dalphinam in præclaro quodam & amplo toro pariter quiescentes, atq; ad lecti caput in medio eorum stantem Christum, vultuq; placido illos inspicientem. Vndè animaduertit illorum continentiam Christo gratissimam esse. Bertranda Carmara Carpentora Censis, mulier sanctæ vitæ & diuinarum rerum valdè perita fuit. Ea cùm in quadã solennitate ad perceptionem Dominici corporis se deuotè preparasset, & sacerdos per incuriam vel obliuionè hostiam pro illa consecrare neglexisset, diuina benignitas eam miro quodã modo consolata est. Cùm enim Missa illius sacrificio admodum piè interesset, & Christi corpus spiritualiter ederet, Angelus Domini partem hostiæ consecratæ accipiens ab altari, ei fumendam præbuit. Presbyter verò Christi corpus percipere volès, cùm illam hostiæ dolore affectus est, donèc à Bertranda didicit, quid ipsi Dominus prestisset. Hęc ipsa Bertranda planè cõsimilem vidit visionem, qualem diximus fratri Philippo oblatam fuisse, nisi quòd ipsa Dominum ad lecti caput inter illos sedentem conspexit.

Visio Bertrande, sancte femine.

S. Elzearius migrat ad castru aliud.

Quantum autem S. iuuenis Elzearius crescebat ætate, tantum etiã in eo augebatur gratia & vitæ perfectio, desideriumq; semper rectius agèdi. Itaq; cùm iam vicelimum ætatis annum ageret, nec animus eius in castro Auisijs optata posset tranquillitate potiri propter immodicam & superuacaneam curam aui eius ac totius familiæ, qua illum cupiebãt educare in ijs, quæ sunt mundi huius: post multam precum instantiam, copiam obtinuit migrandi in castrum Podij Michaëlis, quod erat virginis Dalphinæ proprium, ex paterna hæreditate & voluntate ad ipsam deuolutum. In castro triennium permansere, & cum loci mutatione etiam morum illis accessit in melius præclara mutatio. Ibi enim nouus paterfamiliàs nouo quodam modo cœpit proponere. Primò constituit, vt omnes è sua domo, tam mares, quàm femina, quotidianè vt minimum Missam vnã integrè audiant. Secundò, vt viuant castè & purè: qui secus facerent, eos sua domo expellebat. Nolebat enim, vt quisquam pane suo vesceretur, quem sciret peccato mortifero implicatum, nè alios inficeret, & nè illius peccatum ipse fouere videretur. Tertiò, vt nobiles & milites itemq; virgines & matronæ qualibet hebdomada semel confiteantur peccata sua, & singulis mensibus deuotè percipiant Eucharistiæ sacramentum. Quartò, vt eadem virgines & matronæ manè vsq; ad prandium precibus & pijs exercitijs vacent: à prædio manuarijs operibus sese occupet. Quintò, vt nemo ausus sit blasphemare Deum, sacrosanctam Virginem, vel aliquem Sanctorum: nec quisquam falsò iuret, aut vitiosè & leuiter absq; causa: nec impudica

Optimè instituit familiam suam.

Ecce quati fecerit confessions & Eucharistiæ sacramentū.

DE S. ELZEARIO COMITE CONFESSORE.

419

Impudica vel inhonesta verba proferat. Sciebat enim ex Sapiente, mortem & vitam esse in manibus linguæ: & ex Apostolo, corrumpere bonos mores colloquia praua. Huius constitutionis violatores hac ratione puniri voluit, vt vel toto prandio coram alijs sederent in terra, solo pane & aqua contenti: vel toto die in cubiculo manerent inclusi, communi cibo vescentes. Sextò, vt nulli fas sit ludere tesserijs, aut alio vti lusu illicito, turpi ac inhonesto. Si quis contrà fecisset, grauis illum pœna manebat. Septimò, vt omnes è sua familia, pace, amicitia, & concordia inter se fruantur, alius alium non offendat, neq; verbo, neque factò. Si quid à quoquam aliter sit attentatum, mox cum offenso redeat in gratiam. Atq; vt id fieret, non mediocriter ipse dabat operam: reos autem pro ratione culpæ puniebat. Octauò, vt quotidie à prandio, vel alia hora vespertina, nisi legitimum impedimentum inciderit, fiat aliqua collatio inter illos, ipso præsente, de verbis Domini pro animarum informatione. In eo autè colloquiodum vnus aliquis loquitur, cæteri orent pro illo in cordibus suis, vt Deus illi submiseret sermonem, ex quo omnes proficiant: nec quisquam audeat sic loquentis verba interrumpere, aut aliter impedire. Id si quis non obseruasset, à tam pio colloquio excluderetur, donèc emendatus, ab alijs reuocaretur.

Prou. 18.
1 Cor. 15.

Aleg Iusum
suis interdi-
cit.

Pascit suam
familiã pa-
ne verbi
Dei.

CAP. XIX.

In eiusmodi verò colloquijs, & in sermonibus suis ipse Elzearius animo & facie iucundus ac hilaris, nec mediocriter diuina gratia cumulatus, ignea edebat verba, à fonte diuinæ sapientiæ prodeuntia: ità vt audientes eum, magnam intrà se sentirent animi mutationem, bonisque ac sanctis arderent desiderijs, & humiles ac religiosi efficerentur. Docebat enim familiam suam, vt alter Tobias, timere Deum, & abstinere à peccatis, atq; diuina seruare præcepta. Hortabatur eos, vt diuino studerent amore, sese inuicem diligenter, & corpora sua munda ac pura conseruarent. Aiebat, à vitiorum suorum consideratione debere Christianum exordiri preces suas, atq; in de sese humiliare. Oratio enim humiliantis se nubes penetrat. Hæc aliaq; ijs similia dicebat, quæ omnia scripto compræhedi difficulter queant. Etsi autem quotquot apud eum degebant, in bona voluntate studioq; bonorum operũ proficere se sentirent, singulariter tamen ex eius propinquitate & familiaritate, carnis incendia & libidinis flammæ consopiri experiebantur. Atq; ea causa milites & nobiles, aliq; permulti non solum promiserunt, sed etiam seruauerunt perpetuò castitatem, pleriq; etiã virginèam puritatem & integritatem. Eratq; in eius domo tanta omnium charitas, rãa morum maturitas & honestas, tanta pax, pietas, benignitas, puritas, vt, dempto habitu, potiùs ibi benè institutum monasterium, quàm aula Comitis videretur. Quamobrem etiam Alafia, virgo Deo sacrata, soror Dalphina, quæ assiduè cum his sanctis cõiugibus morabatur, sæpiùs affirmabat, se multo religiosiùs & honestiùs degere apud illos, quàm in suo monasterio: immò ex eorum conuictu magnos in se virtutis progressus sentiebat. Accidit quãdoquè, vt per aliquot dies graues carnis tentationes pateretur. Itaq; in eorum cubiculum clam ingressa, atq; illic se includens, torum immaculatũ, in quo dormire illi solebant, flexis genibus circuiuit, & toto pectore Dominum orans: Domine Iesu Christe, inquit, Rex virginum & castitatis amator, rogo te, vt per eam sanctam puritatem & virginèam integritatem, quæ in hoc lecto seruatur, liberes me ab hac tentatione. Confestim omnis illa têtatio adedò extincta est, vt postea, etiamsi voluisset, vix posset impuram cogitationem aut delectationem admittere. Asserebat illa, se manendo apud eos multum profecisse in spiritu, & à magnis têtationibus fuisse liberatam. Et reuerà quotquot apud eum morabatur, vitam in melius cõmutarunt, atq; ex ijs complures ad magnam vitæ sanctimoniam eius meritis pertigerunt.

Ignitos p-
fert sermo-
nes.

Cõmendat
sux familiæ
virtutes cha-
ritatis & cõ-
suetudinæ.
Eccli. 35.

Sed cũ hæc
exempla rarif-
sima sint, tu-
cũs lögè vi-
uitur in mo-
nasterio, q̃
in hominu
turbis.

Nota rem
miram.

CAP. XX.

Quoniam fama sanctitatis eius, & qua ratione suam regeret familiam, longè lateq; se diffunderet, pleriq; ad eius imitationem sese composuere, & eodè modo gubernarunt domos suas. Per idem tempus quidam venerabilis Episcopus eius leges, quas familia suæ præfixerat, habere voluit, easdemq; suis quoq; domesticis seruandas tradidit. Sciens autem S. Elzearius duplicis esse meriti, per viam veritatis constanter ingredi, eamq; alijs indicare: eas ipsas leges, quoad vixit, semper obseruauit, & à suis obseruari voluit. Quotidie verò etiam preces Canonicas pro Romanæ Ecclesiæ ritu & consuetudine persoluit, idque tam piè & attentè, vt audientes non mediocriter ad pietatem incitarentur. Nec contentus erat ieiunijs ab Ecclesia institutis: sed sua sponte sextis ferijs, totoque Dominici Aduentus tempore & multis alijs diebus,

Dicit quoti-
diè preces
Canonicas.

qui

Crebrò ie-
iunat.
Vicitur cili-
cio.
Catenulis
ferreis se
cædit.

Frequenter
percipit do-
minici cor-
poris sacra-
mentum.

Eccè vt ex
ijs reb⁹, qui-
bus multi
abuntur,
eius animus
in Deū ta-
pitur.

Nota preci-
pua eius stu-
dia.

Vide in tam
nobili iuue-
ne tā eximi-
am erga mi-
seros huma-
nitatem.

Sex horri-
dos lepro-
sos oscula-
tur, & mox
fiant fiunt.

qui festos dies proximè antecedit, ieiunauit. Cilicium ad nudum corpus habuit sub-
vestibus preciosis, & in eo etiam sæpè dormiuit. Ab ea diuina visitatione, quæ ei obti-
git in loco, qui de Saltu dicitur, nunquam, cum sanus esset, nudus cubare voluit. Sæpè
catenulis ferreis se flagellauit, dicensque psalmum quinquagesimum, memor vulne-
rum Christi, ad quemlibet eius psalmi versum tèt dorsum fortiter verberauit. Omni-
bus diebus Dominicis Quadragesimæ & Aduentûs, itemque magnis ferijs totius ani-
ni, permultorumq; aliorum sanctorum, præsertim virginum, pijsimè sumebat Eucha-
ristiæ sacramentum. Retulit ipse quandoquè virginæ cõiugi suæ, cum Christi corpus
acciperet, videri sibi opimum saccharum se in ore habere ac deglutire. Illa autem in-
terrogante, quid id sibi vellet, respondit existimare sese, velle Deum, vt crebrò sacro-
sanctam Eucharistiam percipiat. Tantam habuit diuinitûs orandi, meditandi, con-
templandi gratiam, vt ab ea visitatione, quam diximus in loco de Saltu ei contigisse,
semper & vbiquè promptè & expeditè citra laborem aut molestiam vel orationi, vel
meditationi, vel cõtèmplationi dare se posset. Illius enim nobilis animus, Deo vnitus
& coniunctus, ei etiam singulari quadam familiaritate iugiter adharebat. Ad men-
sam sedens & comedens, cælestia interno gustu percipiebat, nec rarò tum animo il-
lius nouæ quædam & admodum piæ res abinsperatò occurrebant, vti ipse suæ spon-
sæ in conclaui aliquandò indicauit. Cum hominibus diuersis illo colloquente, spiri-
tus eius haudquaquam à Deo distrahebatur: atque, quod plus est, cum choreis a des-
set, cantiones & instrumenta musica nihil ei impedimento erant: immò verò ex eius
modi melodijs miro quodam & excellenti excessu eius animus in Deum rapiebat: ita
vt eius præclara sponsa, cum præsens interesset, non medio crite formidaret, nè, si
musici concentus adhibiti essent, ille collaberetur, spiritu in Deum absorpto. Vbi au-
tem ab huiusmodi rebus domum reuersus erat, in cubiculum se recipiens, diuinaque
suauitate confestim affici se sentiens, orationi & cõtèmplationi sese applicabat, per-
fectamque indè consolationem hauriebat. Pernoctabat interdum in precibus, largis-
simos ab oculis lachrymarum imbres fundens. Id genus pijs studijs & exercitijs ma-
iori libertate vacabat, quandò erat cum sponsa virginæ, cui non ita, vt alijs, sicut iam
antè diximus, sese abscondebatur. Immo cum soli essent in secreto cubiculo, inter se de
rebus diuinis colloquebantur, & ad studia pietatis mutuò se cohortabantur, simul
dicebant attentè ac piè preces, quas Matutinas vocant: ijsque absolutis, in eodè
cubiculo separatim orationi aut sanctæ meditationi vacabant: ita vt cubiculum eis
versum esset in oratorium, & vtriusque anima verum esset Dei templum. Denique co-
natus & studium omne beati viri, tam publicum, quam priuatum, in tria præcipuè in-
tentum erat: Primò, vt peccatum omne & quicquid Deum offenderet, haud secus at-
que ipsas gehennæ flammis vitaret. Secundò, vt animum suum ardenti amore ac pie-
tate Deo offerret: quo fiebat, vt non sine magno animi dolore mundi negocijs, quæ
eum hinc auocabant, occuparetur: nec tamen ausus erat ea à se reijcere, quòd, vt su-
prà dictum est, à Domino iussus esset in suo statu permanere. Tertiò, vt bona, quæ age-
ret in occulto, diuinisq; visitationes & illuminationes, quas crebrò percipiebat, ce-
laret, præsertim homines mundo & carni addictos.

CAP. XXI.

VT verò ab ipsa natura fuit liberalis, ita etiam ex dono gratiæ humanus & miseri-
cors erat erga Christi pauperes & leprosos. Quotidiè enim habuit duodecim
pauperes & leprosos, quorum ipse lauabat pedes, & ora osculabatur: ijsque cibo ac
potu refectis largas præstabat eleemosynas, atq; ita à se illos dimittebat. Abijt quan-
doquè in comitatu suo venatum cum multis è familia sua, quos omnes iussit antecede-
re: ipse verò vno apud se milite cum tonsore retento, ad quoddam leproforum di-
uertit domicilium, vbi sex horrida percussos lepra reperit, è quibus pleriq; vsq; adeò
deformes erant, vt sine horrore aspici non possent. Videbantur exesa & absumptra
labia, ita vt dentes paterent, atque etiam exciderent. Eos vt vidit sanctus & pius iuue-
nis, humanissimè salutauit, & salutare eis adhortationes proposuit: indè omnes sin-
gulatim peramanter osculatus est. Et eccè repentiè curantur omnes, & tota illa do-
mus odore suauissimo completur: ille verò, præstata eis eleemosyna, recedit: sed abe-
unte eo, igneus quidam & luculentus radius ab eius capite, cunctis cernētibus, emer-
sit, qui semper cum recedente longius tendebatur: attingensq; leproforum domum,
spatium omne, quod inter illum progredientem & eam domum intererat, mira luce
perfundebat: nec priùs radius ille disparuit, quam ille ad suā, quæ procùl satis ab erat,
familiam

familiam peruenisset. At sanctus iuuenis, qui in omnibus illis, quæ admirabiliter per eum Deus operabatur, laudes vitabat humanas, omnibus suis seueriter interdixit, nè hoc miraculum, donec ipse in viuis esset, cuiquam reuelarent. Porro leprosi illi ab eo curati, relicta leproforum domo hospitali, deinceps nullo prohibete inter sanos habitauerunt. Sæpè autem beatus Elzearius clam alia leproforum habitacula inuisebat, vno tantum socio contentus: ibique flexis genibus, eorum abluebat pedes, osculabatur vulnera, caque purgabat & obligabat, ita vt socius eius staret planè obstupefactus, atque ex pio, magis etiam pius efficeretur. Præ nimia erga miseros commiseratione, sanctus iuuenis nunquam faciem suam ab vlllo auertit paupere, sed animum atque manum omnibus pro Christi amore ipsum rogantibus liberaliter porrexit. Hæc enim actiua virtus ei quasi à natura inesse videbatur. Iubebat pauperes & egenos secreto inquiri, ijsque nonnunquam etiam non petentibus magnas præbebat elemosynas. Accidit quandoquæ, vt ipso in castro Podij Michaelis degente, ob magnam sterilitatem incolis eius regionis annonæ deesset. Illi itaque ad sanctum iuuenem confugiunt, orant vt velit illis esse subsidio, quò possint annum illum exigere. Tum ille rebus suæ domui necessarijs separatim repositis, quicquid supererat, illis mutuo dedit. Sed cum aliquandiu ante messem non cessarent pauperes petere, iussit etiam de illis rebus, quas in suos necessarijs vsus seruauerat, eis erogari. Tandem verò, cum frumentum omne absumptum esset, & pauper quidam frumentum peteret, præcepit ille cuidam fœminæ, quæ granarij clauis habebat, vt illi frumentum daret. Illa dicente, nihil prorsus superesse, fidenter ait: Ito, & diligenter inquiras: fortassis quippiam reperies. Abit illa, tametsi non nesciret nihil illic remansisse, vt satisfaciat hero suo: & ecce tantundem in horreo frumenti reperit, quantum seruari iusserat Elzearius in vsus necessarijs familiae suæ. Stupet igitur ad rei insperatæ conspectum, dat pauperi quod petebat, citoque indicat rem omnem domino suo. Ille verò mox ad iusiurandum eam adigit, nunquam eam cuiquam eam rem ante ipsius obitum indicaturam. Sed ea tamè diu celari non potuit, quòd plures è familia iam scirent frumentum omne exhaustum fuisse. Porro sanctus iuuenis frumentum, quod illis mutuo dederat, etiam dono dedit, Christi amore nihil prorsus ab eis repetens. Eius simile quiddam accidit alio tempore habitatoribus Aufoisij & torius Baroniatus, propter famem & annonæ caritatem. Ducentos enim frumeti sextarios Dei amore partim dono, partim mutuo dedit, solum necessarium suæ domui frumentum sibi retinens. Sed cum sub messem pauperes hinc inde ad eum venirent, & frumentum peterent, iussit dari è suo, quod sibi seruauerat. Dicente familia, nihil in horreo remansisse, nihilo minus præcepit, vt irent & accuratè inquirerent, darentque pauperi cuidam importunè petenti. Abeunt illi, & tantam frumenti copiam inueniunt, quæ vsque ad importatas segetes nouas abundè, non solum familiae, sed etiam egenis sufficeret. Quod autè quibusdam mutuo dederat, id eis donatum esse voluit. Solebat interdum visitare ægros, è quibus multos curauit. Apud Arelaten cum esset, Constantia puella septennis, filia Iohannis Albæ, quatuordecim dies perpetuis erat vexata febribus, atque vno die videndi loquendique facultate caruerat. Quæ res matrem eius incredibili dolore affecit. Sentiens id beatus Elzearius, & eius vicem valdè dolens, ad puellam accedit, cuius iam, accensis cereis, exitus expectabatur, imponensque manum suam capiti eius, Domini voluntas, inquit, fiat de te, filia. Egressusque foras, cõsolatur matrem lachrymabundam, dicens filiam eius viuere. Mox puella cibum petit, asserens hominem quendam curasse ipsam, tangendo faciem & caput eius. Eodem die plenè restituta, altera luce suis pedibus domi forisque ambulauit.

CAP. XXII.

Anno ætatis suæ tertio & viceesimo, patre ipsius defuncto, factus est Comes Ariani & Baro Aufoisij ex patris institutione. Atque tum primùm Italiam petijt, eius Comitatus occupandi causa. At verò Ariani oppidum, triennio ei rebellauit, multasque iniurias, nec parua damna & contumelias ibi perpeffus est. Interdum etiam insidias ei comparauerunt, & crimina quædam affinxerunt. Sed ille multis licet modis ab eis la-
Insignis ei patientia.
 cessitus & diuexatus, nunquam vltionem petijt, neque vnquam vltus est. Volebat quidem princeps Tarentinus, qui eum in primis charum habebat, eiusque iniurias valdè dolebat, complures eius vrbis homines suspendio necare, plerosque mutilare, vt ceteri territi suum officium facerent: sed ille non permisit, immò verò constanter, nè id fa-
Non quaerit vltionem de inimicis vir sanctus.
 ceret, impediuit, dicens præpotentem Deum & iustitiam eos quandoque ad sanitatem reducturos, quod etiam ita euénit. Eius enim patientia id obrinuit apud Dominum, vt

postea ab omnibus illis honoraretur ut dominus, amaretur ut pater. Ibi tum quasdam literas inuenit, quas quidam nobiles scripserant patri eius adhuc uiuenti, in quibus grauius quidem, sed falso eum accusabant, multumque urgebant patrem, ne eum scriberet haeredem, permultis fallaciose & proditorie ad id efficiendum adhibitis rationibus & argumentis. Quas literas cum sancta coniugi suae in conclauis legisset, illa sciscitabatur, vellet ne eas calumniatoribus illis ostendere, ut submissius & humilius sese gererent, & tanti sceleris ducerentur poenitentia. Respondit autem mitissimus iuuenis: Ego verò totum hoc facinus eis ex animo condono, nec volo has eis literas ostendere: immò eos sibi persuadere volo, mihi de ijs prorsus nihil constare. Si enim perciperent, in manus meas illas incidisse, iam magna ex parte poenas daret. Semper enim timerent sibi à me, & perpetuò suspectum me haberent. Sic dixit, & literas adeò aboleuit, ut nunquam quisquam illorum rescuerit eas in illius peruenisse manus. Immò paulopost, cum miles quidam, earum literarum primarius architectus, cum alijs praesens adesset quodam solenni die, sanctus & pius Comes illum praeter ceteris honorifice accepit, magisque se illi familiarem praebuit, & in suum cubiculum introducto quaedam magni precij corporis sui ornamenta dono dedit, atque quoad vixit specialia amoris & benevolentiae signa ei exhibuit.

CAP. XXIII.

Egregia
laus eius.

Nunquam
irascitur ob
iniurias sibi
illatas.

Christi iniurias & poenas cogitando, fert aequanimiter aduersa.

Rara virtus.

Tanta enim in illo virtus & gratia inerat, tanta animi fortitudo & patientia in rebus duris & aduersis, ut toto vitae eius spatio nemo, quantumvis familiaris vel domesticus, ob quamcunque molestiam & afflictionem, quicquam eum vel dixisse vel fecisse impatienter & iracundè potuerit animaduertere. Atque ea causa Dalphina sancta virgo, quae ipsius virtutes & actiones assidue contemplabatur, cum cerneret eum nihil commoueri aduersus eos, qui iniuriam ei irrogarent, eique molesti essent, sed ferre omnia sedatè, vultuque placido & iucundo, admirans tam insignem tamque inuictam in illo patientiam, utque eius certius periculum faceret, intra conclauem ita ait ad eum: Quid hominis es tu, Elzeari, qui nunquam erga illos, qui te iniuria afficiunt, commoueris? Videris esse trunci instar aut statuæ, nihil sentientis. Et tamen patibilis es, & homo mundanus. Aut fortassis vel nescis, vel non potes irasci. Et quid, obsecro, officeret malis, qui interdum iniuste te ledunt, si te quandoque iratum illis ostenderes? Ad haec homo lenissimus respondit: Ecquid verò, Dalphina, prodest irasci? Nihil profecto: at tamen explicabo ego tibi arcanum pectoris mei. Noueris me interdum sentire aliquam in animo aduersus infestantes me indignationem, sed illico me conuerto ad cogitandas iniurias Christo illatas, eumque imitari cupiens, dico mihi ipsi: Etiamsi famuli tui barbam tuam conuellerent, & colaphos tibi infringerent, nihil esset ad Dominum tuum, qui maiora perpeffus est: certumque habeas, Dalphina, me nunquam cessare à commemorandis iniurijs Saluatoris mei, donec animus meus planè sit tranquillatus. Atque hanc fateor me à Domino habere peculiarem gratiam, ut eos, qui mihi iniuriosi sunt, vel aequè, ut antè, vel plus etià amem, & pro eis specialiter orem, agnoscamque, & confitear, me maioribus & atrocioribus iniurijs dignum esse. Ex his verbis virgo Dalphina fuit mirum in modum confirmata, & caelesti suauitate referta, sentiens generosum eius animum rerum caelestium desiderio adeò incensum, adeoque Deo coniunctum, ut nulla perturbatio vel commotio ei posset dominari.

CAP. XXIIII.

Industria
eius in ære
alieno dis-
soluendo.

In principe
debet clem-
entia cum ius-
ticia esse
coniuncta.
Plal. 24.

ERat tum Comitatus ille & Baroniatus magno aere alieno obstrictus & pressus. Itaque constituit certos homines, qui certos quosdam proventus & res ad se reciperent, atque inde paulatim omne aere alienum dissoluerent. Audiens autem ille tam molesta & dura onera, ita intra se dicere solebat: Gratias tibi ago, Domine Deus meus, quòd uti à me in prima tua visitatione omnem huius mundi & rerum labentium amorem abstulisti: ita nunc, te iubente & disponente, eas terras & ditiones obtineo, quae intantum sunt aere alieno afflictæ, ut etiam mundi amatores vix ullam possent ex eis delectationem capere. Quando verò clementia sine iustitia praesertim in principe, inanis & inepta esse videtur, beatus Elzearius, ut per vniuersas Domini vias, quae sunt, misericordia & veritas, recto pede incederet, sicut erat misericors, ita etiam iustitia zelator, quam misericordia temperatam suis subditis ministrabat. Ijs, qui publicis fungebantur officijs, praecipiebat, ut in iudicijs & sententijs ferendis à iustitiae norma minime desisterent. Si qui ea in parte remissi & incuriosi essent, eos acriter obiurgabat, plerumque etiam ab huiusmodi functionibus remouebat, magis idoneos eis substituens.

tuens. Maledicos & alios sceleratos homines seueriter persequebatur, & captos atq; in vincula coniectos, pro ratione culpæ plectebat. Morti adiudicatos salutaribus monitis instituebat, comiterque hortabatur, vt sua peccata confiterentur, maximeq; vt ad Christi passionem confugerent. Cum sceleratus quidam, homo maledicus, sententia curiæ eius suspendio addictus esset, accessit ad carcerem, & diu multumque illum exhortans, atque ad veram pœnitentiam prouocans, tam accuratè eius maleficia illi declarauit, vt ex animo se peccasse doleret, flensque & gemens, fateretur ea se morte dignum, immò ignominia maiori affici se debere: gratiasq; agens Deo, toleranter & hilariter mortem exciperet. Damnatis pecuniæ, interdum tertiam partem solebat remittere, quibusdam dimidiam: pauperibus totam condonabat, sed secretò & per alios, nè impunitas licentiam pareret, sed semper in metu essent, atque à peccatis & maleficijs sibi cauerent. Eorum, qui morte plectendi erant, facultates pro more in fisco principis importabantur. Verùm si illi vxores haberent ac liberos, clam aliena manu eas illis restituebat.

Seueritas
eius in ma-
ledicos &c.

Benignitas
eius in da-
mnatos, ca-
ptiuos &
pauperes.

CAP. XXV.

Cum à Roberto Rege, cui inprimis charus erat, fratre S. Ludouici Episcopi, Neapoli equestri dignitate ornatus esset, ea nocte more suo in ecclesia, vbi id fiebat, peruigil in preces incubuit, ingentiq; equitum auratorum aliorumq; nobilium multitudine cum luminibus in templum ingrediente, atq; cum tubis alijsque diuersis instrumentis musicis coram illo hilariter & iucundè transeunte, ille mundana gaudia cælestibus commutauit. Nihil enim, quæ circa ipsum gerebantur, sentiens, totus fuit ad cælestia sublatus, & inter Angelorum beatorumq; spirituum agmina animo verfans, cum illis diuina contemplantur. Atq; ita tota illa nocte terrena excedens, cum magna animi suauitate gustauit cælestia & æterna, vti postea suæ Dalphinæ secretò reuelauit. Cœpit autè multo tum acrius, quàm antea consueuisset, intus vrgeri, vt cum felici sponsa sua Dalphina sacrum virginitatis votum Domino nuncuparet, quod quidem eisdem sæpè etiam aliàs spiritus sanctus inspirarat. Misit igitur per specialem nuncium literas ad illam in Galliam Narbonensem siue Prouinciam, vbi tunc morabatur, iubens vt quamprimum veniret ad ipsum cum domina Garfenda Alphanti. Acceptis literis, illa, vt verè humilis & obediens, relicta Garfenda propter malam eius valitudinè, nauim ingreditur: cumq; ad eum peruenisset, comiter ab illo excipitur, auditq; clam eum sibi dicentem: Ego te acciui, vt, quod sæpè tentauimus, Domino virginitatem nostram voto consecremus. Sed quia illi sic visum est, vt domina Garfenda huic voto interstet, quòd illa sæpè nos ad id nuncupandum hortata est, & à teneris annis salutaribus monitis nos piè admodum & diligèter instruxit, optauitq; coram adesse, nosq; & videre & audire perpetuam continentiam pollicentes, nos proficiscamur ad eam. Atq; ita discedendi copia à Roberto Rege difficilimè impetrata, iubete eo, vt intrà biennium ad ipsum rediret, Italia relicta, vbi quinque annis manserat, in Galliam Narbonensem siue Prouinciam sunt reuersi. Multi autè eis venientibus obuiam progressi sunt nobiles & affines, hilariter eos accipientes: in quibus Rostagnus à Sabrano equestris ordinis, cum eum amplexatus esset, repentè eius animus est magna vi immutatus. Nam cum iam grandæuus esset, & bienniò sua peccata confessus non esset, tanta sensit peccatorum sarcina se premi, vt nec quiescere, nec cibum capere, nec quicquam omninò facere posset, donèc peccata sua cum multa cōtritione & lachrymis multis esset sacerdoti cōfessus. atq; ex eo tempore ad meliorem frugem se recepit. Felices autè coniuges illi ad castrum Ausoisy peruenientes, inueniunt dominam Garfendam etiamnum decumbentem: cumq; eam inuiserent, & aduentus sui causam indicarēt, pia matrona impensè exultās: Gratias tibi ago, inquit, Domine Iesu Christe, quòd duplici me gaudio recreare voluisti. Sicut enim multum optauit interesse huic voto, ita toto animo cupiebā dissolui, & tecum esse. Quod cum feruenter peterem, responsum est mihi à Domino, tantisper in corpore me mansurā, donèc videam hos sacros coniuges virginitatis votū ipsi offerre. Porrò in eodè castro simul Pascha celebrarunt, & cum sanctissima Christi matre, & Maria Magdalena, Maria Iacobi & Salome sanctisq; Apostolis Dominicæ resurrectionis gaudia contemplantes, festum illud admodum religiosè & piè coluerūt, atq; inde vsq; ad beatæ Mariæ Magdalena ferias in eodem castro diuinis laudibus & meditationibus vacarunt.

Eques auras
sic.

In medijs
huius seculi
gaudijs, cæ-
lestia con-
templatur.

Vocat vxorē
suam ad
emittendū
castitatis
votum.

Ex Italia
redit in
Gallias.

Mira con-
uersio equi-
tis iam grā-
dauit.

CAP. XXVI.

IN ipsis autem S. Magdalena ferijs, in sacello beatæ Catharinæ, Missæ sacræ singulari pietate

pietate auscultarunt, & sacrosanctam Eucharistiam perceperunt: ubi cum Garfenda adesse non posset ob aduersam valetudinem, peracto sacrificio, eam accedunt, & ea presente, atque etiam Alasia sorore Dalphinae, & luordo equite Garfendae filio, alijs omnibus exclusis, hunc in modum vota fecerunt: Primò Comes Elzearius, flexis genibus & iunctis manibus super Missali, ita dixit: Domine Iesu Christe, à quo bonum omne & donum proficiscitur, ego peccator fragilis & infirmus, sine tuo speciali dono non possum castè & continenter viuere: sed de tuo singulari adiutorio confidens, uoueo & promitto tibi & sanctissimæ matri tuæ, atque omnibus sanctis, toto tempore vitæ meæ me castè victurum, & virginitatem seruaturum, quam hucusque, tua benignitate in me custodiisti. Atque huius promissionis exequendæ causâ parat us sum quascunq; afflictiones & poenas, atque etiam mortem ipsam perpeti. Deinde sancta virgo Dalphina confimili modo virginitatis votum, quod iam antè secretò fecerat, publicè repetiuit. Ad extremum etiam luordus idem votum nuncupauit. Ijs peractis, Garfenda multum spiritu exhilarata, Laus, inquit, & honor & gloria sit omnipotenti Deo, qui mihi videre præstitit, quod tantoperè optaui. Iam læta moriar, nec quicquam præterea cupio in hoc mundo: sed suscipe Domine Iesu ancillam tuam, & sancta voluntas tua in me & de me fiat. Domine Iesu Christe, seminator casti consilij, suscipe seminum fructus, quos in Dalphina virgine seminasti. Iussit autè S. Comes Elzearius, ne ipsius & sacrae sponsæ suæ votum cuiquam hominum aperirent. Non diu post S. Garfenda, plena operibus bonis, migravit ad Dominum, sicut optarat. Ad cuius obitum & sepulturam beatus Elzearius cum Dalphina virgine præsens fuit. Apparuit autè illis post mortem in habitu splendido atque elegantissimo, multa gloria illustris, alteri dormienti, alteri vigilantem, eosque de sua beatitudine certiores reddidit, atque spiritali consolatione affecit, quemadmodum expressius habet historia beatæ Dalphinae. Corpus eius humatum est apud Aptam, in ecclesia fratrum Franciscanorum iuxta tumulum beatorum Comitum Elzearij & Dalphinae, in S. Francisci habitu, cuius tertium Ordinem siue regulam amplexa fuerat, sicut etiam Elzearius & Dalphina.

CAP. XXVII.

Biennio in Prouincia exacto, Elzearius Neapolim redijt, uti iusserat Robertus Rex, atque illuc institutus est præceptor Caroli, qui fuit eius Regis primogenitus, & Calabriae Dux. Cernens autè eum moribus leuè atque lasciuum, promptumque ad audiendos leues impudicosque sermones, ei seorsum abducto ait: Non decet insignem personam & Regem lasciuos & dissolutos vel audire, vel proferre sermones. Corruptum enim bonos mores colloquia praua: sed potius sanguis illustris verbis honestis & bonis atque incorruptis moribus ornandus est. Hæc verò atque id genus alia, ea efficacia dixit, eiusque animo impressit, ut confessum spiritu mansuetudinis & pietatis eius pectus sibi vendicante, non sine multa admiratione Comitum & aliorum nobilium, qui ei semper aderant, breuè totus mutatus sit in melius, quibusdam dicentibus, Dominus Dux in alium virum mutatus est: alijs verò asserentibus: Comes Ariani cum Duce locutus est. Atque ex eo tempore non modò à verbis inhonestis & malis moribus abstinuit, sed neque, ut quisquam impuros effutiret sermones, ferre sustinuit. Ut autem viderunt nobiles & proceres regni, alijque inferiores beatum Elzearium in tantam Ducis familiaritatem admissum, eum maiori veneratione profecuti sunt. Nam per id tempus totius regni administratio erat penes illum Ducem, patre eius Roberto Rege in Prouincia agente. Quibus autè cum Duce vel in eius aula negocium erat, ex ijs plerique veniebant primò ad Elzearium, & cum eo conferebant. Quidam offerebant ei pannum coccineum, plerique multas auri uncias, alij alia non parui precij munera. Sed vir sanctus diuinitus illustratus, sciens munera excæcare oculos accipientium, ab omni munere & animam, & manus excussit. Dicentibus verò quibusdam familiae pro laborum compensatione, nullo intercedente pacto, sine vlla culpa aut vitio licere illi dona quædam accipere, vir purus & candidus respondit: Et tamen illa munerum acceptio possit alijs esse officiculo, atque etiam occasio præterius fasque ea recipiendi. Mâlim igitur in vniuersum ab omnibus abstinere. Veniens quandoque à Duce & eius aula, in suum cubiculum more suo se recepit, ut sancta meditatione animum suum in Deum colligeret. Ibi tum huiusmodi verbis utebatur: Tu mihi, Domine Deus, in paradiso debes centum auri uncias, & duos pannos coccineos. Interim casu quodam domina Alasia monialis in illud cubiculum ingrediens, & eum audiens ista dicentem, admirans ait ad eum: Ecquid tibi voluit, mi domine, hæc verba tua? Ille respondit: Hæc munera ego hodiè habere potui, sed pro

S. Elzearius
vouer cõti-
nentia per-
petuam.

Idem facit
Dalphina
virgo.
Atque etiã
luordus no-
bilis eques.

Garfendæ
felix obit.

Elzeariotra
dicitur insti-
tuendus Ca-
rolus, regis
primogeni-
tus.
1. Cor. 15.

Caroli prin-
cipis subita
mutatio.

S. Elzearij
integritas.

Esa. 35.

Nō vult ali-
qua pro suo
labore acci-
pere mune-
ra.

pro Christi amore ea contempserunt. Secretò etiam dicebat sanctæ sponse suæ, complures non rarò in id incubuisse, vt donis & muneribus ipsum corrumpent.

CAP. XXVIII.

Cum autem ad eius aures multorum pauperum querimonie peruenirent, sentiens ille eorum causas & negocia in aula principis negligi, magna commiseratione affectus, accessit fidenter ad Ducem, petijtque ab eo, vt causas pauperum ipsi liceret exequendas suscipere, & eis se in aula aduocatum præbere. Duce libenter assentiente, vir pius magnam sibi curauit crumenam confici, atque in ea non nisi pauperum supplices libellos & querimonias reposuit: cumque iret per plateas vrbs, ad eum pauperes certatim confluebant, ita vt ægre posset cum sua familia in ostium domus suæ præ eorum multitudine ingredi. Audiebat eos suas querelas proponentes, idque accuratè inprimis & sedatè: & cum plerique multa admiserent superuacanea, ipse, vt erat acutus & prudens, in certa capita rem totam conferebat, & pro eis Duci & eius officialibus loquens, causas eorum expediebat. Venerunt tum Neapolim quædam matronæ nobiles cum liberis suis & aliqua familiae parte è Sicilia regno, propter bella exiliū ferentes. Quarum vicem beatus ille Comes admodum dolens, earum suscepit curam & patrocinium, effecitque apud Ducem, vt ex eius palatio quotidie eis victus necessarius præberetur. Curauit etiam, vt haberent pannos, & multas alias res necessarias: neque enim vel illarum, vel aliorum pauperum inopiam sine multa commiseratione videre potuit. Quandoque lotis manibus ad mensam accedenti quidam pauper domum intrans, importunè se ingessit, sciscitans quid de ipsius supplici libello fecisset. Ille verò per benignè respondit: Sustine parumper, & ego priusquam cibum capiam, rem tuam expediam. Surgensque à mensa, iuit ad curiam: reuertensque pauperi satisfecit, atque ita ad mensam pransurus accessit. Quibusdã etiã ob longam moram sese sustentare non valentibus, ipse necessaria præbebat, atque ita manu, lingua, animo eis seruiens, triplex in singulis Deo gratum sacrificium offerebat, memor Christi Saluatoris, in summa paupertate nasci, viuere & mori volentis, qui etiam ait: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Fama interim per totam urbem volitante, Comitum Ariani factum esse aduocatum pauperum, ille ea causa non desistit, in cælo sibi thesauros condens, vbi toto peccatore versabatur, atque vbi totum cor eius erat.

CAP. XXIX.

Idem ipse fidelis, verax & catholicus Comes, magno fidei zelo prorsus incensus erat, eius causam non solum quæuis aduersa perpeti, sed etiam mortem ipsam excipere peroptans. Ad eum enim, præsertim in prima & quarta visitatione diuina, radijs fidei illustratus fuit, vt quomodo tunc creator & creaturas, redemptionisque humanae mysterium in spiritu viderat, ita deinceps continenter in animo sentiret. Conferebat aliquando cum sponsa sua in cubiculo de extremis mundi temporibus & malitia Antichristi, & dicente sacra virgine Dalphina, Horrèda erit illa persecutio fidelium. Si enim virtutes calorū monebuntur, quo pacto homines stabunt? ille respondit: Ecce, Dalphina, si magister Franciscus Maronis, qui in præcipuis Christiani orbis theologis numeratur, estque in fide benè instructus & firmus: itemque frater Iohannes Iuliani confessorius noster, illuminata fide & vitæ sanctitate clarus, atque etiã domina Garfenda, cuius sancta vitam multas per virtutum opera & miracula innotuit: quæ, vt nôsti, à tenera ætate nos semper in sanctis operibus & virtutum studio educauit: si, inquam, hi tres, de quibus ego sic sentio, venirent ad me, dicerentque vno animo, fidem nostram falsam esse, nosque hæcenus in magno errore vixisse & deceptos esse, Pontificemque & Cardinales velle fidem mutare, idque etiam pariter totus clamaret orbis, equidem non deficerem vlla in parte ab illa fide, quam mihi Deus ostendit, etiamsi ea causa mille mihi mortes oppeterent forent: neque Antichristus ipse, neque eius sectatores me ab vilo eius fidei, quam nunc sancta profitemur Ecclesia, articulo abducere poterunt. Quibus verbis Dalphina virgo non minus in fide confirmata, quam spiritali consolatione affecta fuit: Multa reuerentia illi inerat erga prælatos siue præfectos, & sanctæ Ecclesiæ sacerdotes, quòd per illos via salutis ad alios deriuetur. Homines spirituales, religiosos, & pios amabat, & cum illis sanctæ charitatis potum hauriebat.

CAP. XXX.

Accidit, vt quandoque in monte Pessulano hæreret. Itaque Dalphina virgo ex castro Podij Michaelis, misit ad eum literas per famulum, cupiens nôsse, cur moram illic faceret. Cui ille sic respondit: Sanus corpore sum & sospes. Quòd si verò videre me cupis,

Suscipit in aula Ducis pauperum patrocinium.

Humanitas mira in exules matronas.

Vide exemplum summæ humanitatis.

Math. 25.

Magno feruet zelo fidei.

Luc. 21.

Nota quæ firmus in fide fuerit beatus Comes iste, quæ fuit vique Romanæ Ecclesiæ fides.

Nota sancti
viri exerci-
tia.

cupis, quare me in vulnere lateris Christi. Illic enim habito, & ibi me poteris inuenire, frustra alibi quaesitura. Alio tempore cum Roberto Rege Auinione manens, quodam festo die post sacramentalem confessionem, mane dixit cuidam Missam celebraturo, ut hostiam pro ipso poneret. Interea inchoante sacrificium presbytero, vocatur à Rege. Dicit ergo presbytero, ut differat sacrificium, donec ipse reuertatur: atque ita è sacello exiens, cum Rege usque; ad Pontificis palatium equitat, quod procul inde aberat. Inde reuersus, descendit ab equo, intrat in sacellum, dicit sacerdoti ut Missam celebret: atque sub ea admodum pie sacram percipit communionem. Unde potest animaduerti, quanto perè fides eius & animi cum Deo coniunctio illum perlustraret, quando toto illo itinere nulla neque visa, neque audita, eius animum distraxerunt. Bonus enim ille spiritus, qui eum incitabat ad diuina, omnes circa illum vias & aditus adeò occupabat, ut nil sordidum vel impurum, aut ipsi dissimile & contrarium, vel inuisum & ingratum, in eius animum ingredi pateretur. Reuertebatur quandoque Neapoli, in Prouinciam cum sponsa Dalphina & tota familia. Inter nauigandum autem tanta in mari extitit tempestas, ut fracto velo una cum malo, inter vndeas magno in periculo versarentur. Fit igitur magnus omnium planctus & dolor, quod nemo iam

Magna eius
constantia
in presentis
simo mortis
periculo.

se euasurum speraret. At sanctus vir Domino bene confidens, animo illum pie deprecabatur, & cæteris lachrymantibus, solus nihil extrinsecus mutatus fuit. Cumque nauis non sine magno miraculo portum attigisset, illis Deo gratias agentibus, quosdam è sua familia reprehendit, quod tam multis fufis lachrymis editisque clamoribus, satis indicassent se nimium formidare mortem, parumque diuinæ bonitati confidere. Tum verò sancta virgo Dalphina seorsum interrogauit illum, an non timuisset ipse tanto in discrimine mortem, qui alios sic obiurgaret? Respondit ille: Noueris, Dalphina, iam inde ab eo tempore, quo me Dominus visitauit in loco de Salto, vbi cumque sim, siue in mari, siue in terra, quocumque genere mortis illi visum sit me hinc auferre, me pro

Mortem nihil
reformidat.

animo paratum esse: & neque nunc, neque aliàs vnquam, quantumuis magnis verser in periculis, mortem me formidasse: sed cum cerno adesse pericula, cor meum hunc in modum Deo me offerre solere: Domine Deus meus, cui cordium arcana patent, qui omnia nosti, antequam fiant, si decreuisti nos, vel quosdam ex nobis punire: veratur, obsecro, ira tua in me peccatorem ingratum, & ignoscas alijs. maior enim honor ad te redit ex quocumque alio ex ijs, qui hinc adsunt, quam ex me. Hac postquam ego dixi, semper in animo meo maiorem consolationem perfero.

CAP. XXXI.

Eximia eius
humilitas.

ERat enim tam submissa eius humilitas, ut sua existimatione coram Deo se vilipendens, ex animo crederet se omnium maximum peccatorem, diuinisque beneficijs nimis ingratum, cum reuera vas esset purissimum, atque omnium virtutum odoribus refertum: ita ut de illo tam sponsa eius Dalphina, quæ eius actus & mores sagaciter explorabat, quam etiam alij, qui præ cæteris ab ineunte ætate usque; ad obitum eius, magis familiares ei fuerant, atque ex ijs quidam iureiurando affirmant, nunquam se aduertere potuisse in omni sua vita mortiferum peccatum eum perpetrasse. Illius quoque confessarij, præsertim quibus crebrius confitebatur, & quibus totius vitæ suæ generalem fecerat confessionem, qui erant sanè viri magnæ sanctitatis & perfectionis, idem asserbant, illud addentes, eum cum magna cordis contritione etiã minima peccata confiteri solere. Tanta enim erat puritas conscientiæ eius, tamque ingens gratiæ lumen, ut non pateretur etiam leuibus culpis eum inquinari: cum ille interim, ut diximus, se peccatorem maximum existimaret, altissima humilitate ad id eum impellente. Huic verò tam profundæ humilitatis fundamēto cæteras virtutes securius superstruebat. Honores mundani, licet extrinsecus eos præ se ferret, displicebant ei & molesti ei erant: cumque pro ratione status sui non ita, ut par erat, honor ei haberetur, singulari quadam lætitia afficiebatur. Hæc eius eximia humilitas in omnibus actibus illius magnam ei præstabat securitatem, ita ut quocumque iret, siue ad mortem, siue ad vitam, securo & constanti animo sub diuinæ protectionis fiducia habitaret. Iussus quandoque; fuit à Roberto Rege domino suo, cuius erat beneficiarius & subditus, proficisci Romam cum Iohanne fratre eiusdem Regis & armato milite contra Imperatorem, qui Ecclesiasticam libertatem in multis violauerat. Cumque esset Romæ in armis, Germanum quendam partis aduersæ forem virum, è manibus illum occidere volentium, liberauit. Bello confecto, in quo Imperatoris exercitus succubuit, mox beatus vir intrâ Urbem tam

Honores
molesti ei
asserunt.

Rome laborat
febris,
doleretque

acri febre correptus est, ut sibi videretur inter duos lectos igne totus inflammari.

Remi-

Reminiscens verò belli iam confecti, admodum dolere cœpit se illi interfuisse. Cum se bello interfuisse. que in ea cogitatione perseueraret, audiuit corporeis auribus Christum sibi dicentem: Scias Elzeari, in hoc bello, cui armatus adfuisi, expositum te fuisse periculo amittendi gratiam meam. Sed quia eius te pœnitet, volo te flagellare. Tum ille inclinavit se, cœpitque dicere psalmum quinquagesimum. Ad singulos autem versus Christus eum ter, ut ipse solitus erat, in dorso fortiter cecidit. Deinde somno correptus, febre recedente, perfecte curatus est, & ineffabili animi consolatione perfusus.

CAP. XXXII.

Biennio antè, quàm è vita excederet, æs alienum ferè omne quo ditiones eius obstrictæ fuerant, dissolutum est: dicebatque in conclavi Dalphinæ virgini: Vbi Comitatus & Baroniatus omnibus oneribus absoluti erunt, ego non diu superstes ero. quod quidem etiam reuerà ita accidit. Nam postquam debita omnia fuere persoluta, vno tantum anno superuixit. Ijs verò sermonibus Dalphina non mediocriter affligebatur. Accidit deinde, ut Rex Robertus & eius proceres sanctum Comitem in Gallias ablegarent, adiuncto ei honesto & splendido comitatu, ut illinc uxorem acciperet vnico Regis filio Carolo Calabriae principi, regio sanguine procreata, formaque & moribus conspicua. Ante discessum autem suum, ut virginem Dalphinam consolatione afficeret, dixit ei: Si, Domino permittente, reuersus fuero è Francia, quantum licebit, missa faciam id genus negocia animum distrahentia: degemusque pariter Auoisij, ut à terrenis mundi que huius strepitu ac tumultu semoti, vberius spiritalia gustare queamus. Erat enim planè vir desideriorum, existimabatque se nihil hæcenus Dei causa fecisse, atque eam ob rem feruenti spiritu ingentia Christi amore facere statuebat. Cum autem negocium ipsi demandatum, in Francia præclare & fideliter expediuisset, Parisijs graui affectus morbo decubuit: sentiensque mortem impendere, magistro Francisco Maronensi Minoritæ, conterraneo suo, qui tum erat Parisijs, generalem fecit confessionem cum multis lachrymis. Quotidiè etiam manè apud lectum suum Missæ sacrificium piè audiuit, & crebrò sub illa aduersa valetudine confessus est. Et quanuis tota vita sua & suam & Dalphinæ virginitatè celasset accuratè, at tamen sub vitæ finem, compellente eum spiritu Dei, ita ad astantes loquebatur: Saluatus est homo malus per mulierem bonam, quam sicut virginem accepi, ita & in hac mortali vita virginem relinquo.

CAP. XXXIII.

In ea egrotatione, que grauissimos eosque perpetuos ei dolores afferebat, quos ille patientissimè spe futurorum tolerabat: spiritus eius iugiter coniunctus cum Deo fuit, volebatque, nihilominus etiam bona audire, iubebatque, sibi Christi passionem legi: nec lingua etiam à diuinis cessabat laudibus, crebrò repetens illum versum: Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius: vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius. Sumpto autem Dominico sacramento, cum sacro oleo vngeretur, & versum illum dicerent, Per sanctam Crucem & passionem tuam libera eum Domine: ipse eundem tertio reperiuit, & addidit: Hæc est spes mea, in hac volo mori. A dextremum iam in agone positus, vultum præ se ruit valde terribilem, vnde colligi liceret eum in magno versari labore ob quædam illi obiecta: atque sub eiusmodi conflictu exclamauit: Magna est dæmonum vis, sed eam penitus eneruârunt virtus & merita sacrosanctæ incarnationis & passionis Iesu Christi, & post paululum rursus exclamans, Planè, inquit, vici. Post aliquantum temporis spatium, cum ingenti clamore dixit: Totum me diuino iudicio committo. Atque his dictis, reparatus est vultus eius, & quodam rubore atque splendore, multaque elegantia perfusus: atque ita reddidit spiritum. Nec fuit vel tenuiter mutatus vultus eius, sed permansit serenus & pulcher. Hæc autem omnia vidit quidam nobilis multum perulans & lubricus, a deoque, ob sua peccata corde compunctus est, ut nullo pacto ferre sustinens, mox accito ad se fratre Franciscano, qui illic aderat, in quodam cubiculo cum ingenti pietate & largissimo lachrymarum imbri sua peccata confiteretur. Obijt sanctus Comes, plenus virtutibus & operibus bonis, anno salutis millesimo trecensimo vicesimo tertio, quinto Calendas Octobris, suæ verò ætatis anno vicesimo octauo: estque sepultus in habitu Franciscano, apud Minoritas Parisienses. Eodem autè anno sacrum corpus eius translatum est Aptam, atque illic in Franciscanorum æde, ut ipse viuens iusserat, honorificè tumulatum. Vbi magnis & quidem egregis coruscant miraculis, ut sublimitas sanctitatis eius, quæ illo in carne mortali degente, non planè innotuerat mundo, per diuinæ potentie miracula

è cælo declaretur. Per eius enim inuocationem & merita, virtute diuina excitati sunt mortui, cæci illuminati, contracti soluti, & permulti morbidi homines, præter naturæ ordinem, sanitati pristina miris modis restituti. Denique illo visibiliter apparente & reuelante, regnum Maioricanum, importuno bello perturbatum, absque sanguinis effusione, vt ipse promiserat, mirabiliter est tranquillatum: Præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI ET CONFESSORIS CHARITONIS,

Authore Simeone Metaphrasæ.

Septembr. 28.
Cap. 1

MULTA sunt exempla doctrinæ eorum, qui vitam bene, & vt Deo placet, egerunt: ex quibus licet ei, qui velit, seruire quidem Christi præcepta totis viribus, effugere autem offensiones, quas inimicus ponit in via. Oportet enim reuoluere libros sanctarum scripturarum, & tanquam ex perennibus quibusdam fontibus, virtutum salutare fluentum illinc haurire. Vtrunque enim testamentum, doctorumque diuinitus inspiratorum & exercitatorum scripta, oratione, veluti quadam tabula, ostendit ijs, qui volunt audire, res recte & ex virtute gestas vniuscuiusque sancti. Sed licet his plena sint ea, quæ dicta sunt, quoniam tamen sunt plures imbecilli & hebetes, & opus habemus, vt porè tardi auribus, magnis & continuis sonis sermonis, vt sic vix tandem auris accipiat quod resonat, oportere existimari non omnino mandare silentio ea, quæ sunt digna prædicari super domos, de diuino, inquam, & pleno gratijs Charitone. Nam etsi nos sumus graues corde propter ad terrena cordis inclinationem, diligentes vanitatem, & quarentes mendacium, vt dicit diuinus Dauid: veruntamen, sicut quædam petra, densam & asfiduam suscipiens verbi guttam, anima hominis tangitur omnino quodam desiderio, & excitatur ad excelso & forti animo ferendum ea, quæ sancti sustinuerunt ab hostibus, tam qui sub adspæctum cadunt, quam qui non cadunt. Hinc ergo incipiam:

Psal. 4.

Cap. 2.

Persecutiones Ecclesiarum Dei.

Aureliani crudelitas.

Impiū eius edictum.

2. Tim. 4.

Cap. 3.

S. Chariton ducitur ad tribunal.

Fuit, quando veluti quædam vertigo & caligo impietas effudit tenebras omnibus sanctis Dei ecclesijs, & instar grauissimæ procellæ tumultus persecutorum, mentes conturbauit fidelium, & non secus ac vnda quædam, eorum infurrectio, non paucos Christianos obruit profundo impietatis. Cum enim Aurelianus, satanæ valde germanus minister, suscepisset sceptrum Imperij Romanorum, primum quidē, etsi ardentissimus esset cultor simulacrorum, Christianos tamē nihil prohibebat verum Deum adorare. Deinde cum id ei suggestissent, qui ab eo colebantur, dæmones, omnes, qui Christum Deum confitebantur, postquam plurimis & acerbissimis affecerat supplicijs, grauius etiam vita priuabat, aut ense interimens, aut tradens bestijs, aut igni, aut etiam grauissimos eis appendens lapides, & in maris sic profundum transmittens. Deinde in vnaquaque ciuitate & regione, quæ eius parebat imperio, in foro impium proponens edictum, hortabatur diligenter exequi ea, quæ iussa fuerant. Licebat ergo videre, perinde ac si agmen luporum in magnum gregem irruisset, veri pastoris onus huc & illuc dispergi. Quicumque enim illud impium publicè propositum edictum prius legerant, alij quidem fuga sibi consulebant: alij autem prius inclusi penetralibus, deinde sub noctem effugiebant: alij verò repente in ipsa domo comprehensi, ducebantur in carcerem: alij autem, cum nec primas quidem sustinuisent interrogationes, (ô, qui animam perdit, interitum) errori seipos mancipabant, quod nunc est, sicut Demas, seculum diligentes, & Christum sine periculis abiurantes: alij cum zelo pietatis animas confirmassent, ad Iudicem sua sponte accedebant, dicentes se esse paratos ad omnia ferenda tormenta, & sic per vim vita excedere potius, quam à fide in Christum excidere.

Tunc, tunc etiam in ciuitate Iconiensi prouinciæ Lyconia hoc annunciatum edicto, quæ quidem erat patria Charitonis, quoniam mādatis Saluatoris hic vir magnus illuminatus, clarus erat apud omnes, arreptus statim ducitur ad tribunal impij Præsidis. Sed audiamus, cum quanta interrogatus Sanctus loquebatur fiducia. Quid ergo Præses? Prius interrogauit, quod esset ei nomen, & quæ religio. Postquam autem

esset